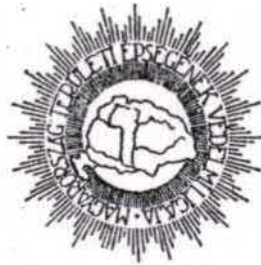

AZ EZERÉVES ORSZÁG

ÍRTA

GEŐCZE SAROLTA

*Az igazságot keresztre feszíthetik
De fel fog támadni.*

BUDAPEST, 1920.

PFEIFER FERDINÁND (ZEIDLRR TESTVÉREK)
NEMZETI KÖNYVKERESKEDÉSE.

AZ OLVASÓHOZ.

E könyv ott keletkezett a nemzet örült vihartól hányatott hajóján, mikor minden recsegett-ropogott; és minden sorában benne lüktet azoknak a rettenetes időknek minden gyötrő aggodalma. Hánykódott a hajó; tántorgott a láb; szédült a fej; reszketett a kéz; remegett a szív, a gyöngye, féltő emberi szív. Csak egy állt szilárdan: *a cél*. A sarkcsillag. *Az a hit, hegy a hazának élnie kell*. Ez nem ingott meg egy pillanatra sem. Ez biztatott abban az irtózatossötétségben. Ez óvott meg a kétségbeeséstől.

És még ma is. Oly kínzó az a gondolat, hogy az én magyar véreimet talán e percben veri véresre a vad oláh; oly kínzó, hogy az én kis bodrogközi szülőfalum áldott rögén cseh rabló az úr; hogy még az én szüleim sírja s azoké, akik ott a Czenk alatt, a latorczaparti templom tövében s a komáromi temetőben pihennek, akik oly jók voltak hozzám s akikben a magyar föld szeretete oly tiszta lánggal égett, most idegen föld lett. Nem idegen; mert az ő hű magyar szívük porlad alatta. Csak idegené. — Tudnak benne nyugodni? Nem; valamig újra össze nem forr a-mienkkel. És tudok nyugodni én? Nem; amíg meg nem teszem a magamét az összeforrásért. Ez adott erőt, kitarást. Így jött létre ez a könyv. Létre hozta aa az egy, minden egyében uralkodó érzés: *hogy ezen o megkínzott nemzetet segíteni kell*. Úgy fakadt ki ez a könyv a lelkünkéből.

Nem én magam írtam. Először ketten. De mind dolgoztunk rajta, fajunkat szerető, érte aggódo magyar asszonyok; mindegyikünk hordott hozzá egyegy való tény. Én csak kimondtam, amit mind-

nyáján érzünk, amit mindnyájan gondoltunk. Mindnyájunk szíve ver benne. Benne ég a megalázott, büszke magyar lélek minden keserve. Azért talán megtalálja az utat a te szívedhez is, magyar testvérem. Szívtől a szívhez.

A nevetem csak azért írtam alá, mert itt-ott éles, itt-ott vág, az elevenbe is; és a felelősséget nem oszthatom meg mással. — Nem bántani akarom vele. Csak felrázni a lelkiismeretet. Mert nagyon mélyen elaludt; ez az alvás oly mély, hogy már-már tetszhalál. Kivált a férfiaké. Ez néha majdnem kétségbeejt. Mikor látom, hogy marcangolják egymást s egymásban a nemzet becsületét. És mikor látom, hogy hitvány hívságért, még hitványabb haszonért készek áldozatul dobni magát a hazát. Idegentől nem féltelek én, magyar fajom. Csak magadtól. Csak a turáni átoktól.

Magyarom, mikor eszmélsz magadra?

Mikor találsz meg a jobbik lelkedet?

Én ahhoz akarok szólni.

Akkor olvasd el ezt a könyvet, ha az szólal meg benned; akkor megértjük egymást,

***

És most még egy meleg köszönet mindazoknak, akik segítettek ezt a könyvet kiteremni (mint ahogy a föld termi ki magából a virágot); megcsinálni (hisz még nyomdászaim is olyan igaz magyar lélekek dolgoztak rajta). Asszony testvéreimnek, kivált annak a kettőnek, akikkel először együtt fordultunk igazunkért a külföld asszonyaihoz. Férfimunkatársaimnak, azoknak az izzó lelkű, de hideg, józan bírálattal dolgozó magyaroknak, akik az adatokat szolgáltatták s akiknek köszönhetem, hogy ez a könyv komoly hitelességre tarthat számot, sőt egyben-másban forrásmunka is.

És most menj utadra, kis könyvem.

Isten áldása legyen rajtad és olvasóidon.

Találd meg az utat szívékhöz!

Budapest, 1920. december 18.

A MÚLT.

Széttépvé, megalázva, a világ előtt agyonrágalmazva áll a második ezerév küszöbén. Az elszakított részekben fiait, leányait kínozzák, gyötrik, gyalázzák. A határon jajszó hangzik át. Itthon pedig? Visszavonás, nyomor: a büszke magyar lerongyolva, idegentől fogad el alamizsnát, gyermeke idegenben eszi az irgalom kenyerét. S a megalázott magyar egymást marja, tépi.

A sülyedés mélyebb már alig lehet.

De mégis rendületlenül hiszünk megújulásában.

A széttépett részek újra össze fognak forni, össze kell íormiok. S ő maga, idegentől beléoltott rút mételeyétől megtisztulva, új, jobb, teljesebb nemzeti életet fog élni. Meg kell újhodnia.

Mi juttatta ide? Teljes árvasága és abból eredő magárahagyottsága. De egyéb is: a *kishitűség*, amit a rajta élőködő idegen faj szuggerált beléje, elhítetvén vele, hogy *mindaz, ami benne színmagyar: Ázsia.*

Nézzünk a szeme közé ennek az Ázsiának; vizsgáljuk a vádat, melyet az európai kultúra s a népjog nevében emeltek ellene Scotus Viator és társai s amely ellen akkor elmulasztottuk az önvédelem jogával élni s míg ellenségeink kint és bent nemzetiségi és faji propagandájukra milliókat költöttek, mi szabad folyást engedtünk az ellenünk szórt, rágalmaknak. A *közös külügyi képviselő* ugyan nem védett meg ellene. S mi magunk? — a milliókkal szemben az ezrest is sajnáltuk s néhány sovány cáfoló cikk obscurus, nem olvasott külföldi lapokban — ennyiből állt a *külföldi magyar propaganda*; ezzel akartuk fajunkat a jól szervezett sajtó-ortvtámadások ellen megvédeni. — Ez volt végzetes

bűne, a nemzet létérdekével szemben elkövetett vétkekes mulasztása minden kormányunknak, még a legnemzetibbnek is; mert a politikában a rövidlátás s a krajcároskodás olykor nagyobb bajt okoz, mint a gonoszság. Idebent pedig fajunk gyalázásának a liberalizmus szent nevében engedtünk szabad folyást. Az ő vádjaikat az egész világ meghallotta s idővel el is hitte; a mi védekezésünk el se jutott sehová.

Így vesztettük el apródonkiut, a művelt külföld rokonszenvét. Így vesztettük el önbizalmunkat. Így lett úrrá tulajdon hazánkban az élelmes idegen faj; így hozta az ránk a kommün borzalmaikat s a román megszállást. S végre így maradtunk magunkra, így jutottunk el a június negyedik trianoni, porigalázó békéig s annak a magyar törvénykönyvbe való becikkelyezéséig.

Ezt a vétkekes mulasztást igyekszik a *Területvédő Liga* pótolni kifelé, két esztendeje tartó önfeláldozó, önzetlen munkával, küzdve az itthoni fársült közönnyel és rideg szűkmarkúsággal. Legértékesebb kiadványai megjelenését sokszor hónapokig késlelteti a pénzhiány. Mikor minden perc drága; mikor minden napi késedelem jóvátehetetlen kár az országra. Mert ma már nemcsak a három rabló-állam jól szervezett, dúsan dotált propagandája dolgozik ellenünk az egész kultúrvilágon, hanem a belső romlásunkat okozott bolsevista propaganda is most künn folytatja itthon megkezdett aknamunkáját, támaszkodva a nemzetközi faji tőke millióira és a szabadkőmíves páholyokra. Ez magyarázza a rágalmak gyors terjedését és sikerét.

S ezt a végzetes mulasztást kell ma pótolnunk idebent is, a lelkekben.

A hathatós védekezés kifelé ma a nemzetre életkérdés; mert a rágalom ol.

De befelé is kell a védekezés: a kishitűséggel szemben az önbizalom s az önértzet felébresztése a fejlesztése. Mert amily végzetes hiba jólét idején az el bizakodás, époly végzetes a nehéz napokban a kishitűség s az abból eredő csüggedés.

Fel a fejjel s fel a szívvel, magyarom! Mert a kishitűségre s csüggedésre nincs ok.

Fajod éltrevaló; tehát élni fog.

Bizonyíték rá ezeréves hazád történelme.

Ez a történelem nagyon tanulságos. Még történet-filozófiai szempontból is. Ha ennek a maroknyi magyarnak, aki 1000 éve ide szakadt —korán megkésett ága — a nálánál műveltebb s töle teljesen idegen fajok közé, nem lettek volna magasabbrendű, nemesebb erkölcsi vonásai és szellemi tulajdonságai: hogy alapíthatott volna itt államot, hogy állhatott volna itt meg 1000 év viharában, hogy tudott volna magába annyiféle fajt beleolvasztani, hogy tudott volna önálló nemzeti műveltséget kifejleszteni s hogy tudta volna az oltalma alatt élő fajok közt hegemoniáját fenntartani? *Erre csak az erkölcsi és szellemi fensőbbiség képesít.*

Ezt a történetbölcseleti igazságot fejtették ki a magyar nők a világ asszonyaihoz intézett propaganda-füzetükben.² Józanul, tárgyilagosan, szigorú kritikával a teljesen pozitív tényekre s a statisztika adataira támaszkodva.

Azokat a tényeket azonban nem árt tudatunkba vésnünk magunknak sem; a csüggesztő kishitűségre az lesz a legjobb orvosság; mert azokból meríthetünk önbizalmat s bizalmat a nemzet jövőjébe s 1000 éves hazánk visszaszerzésébe.

Azért adjuk itt. ama füzet tartalmából mindazt, ami a magyar olvasót érdekelheti, elliagyogtatva belőle azt, ami nálunk már benne él a köztudatban s kiegészítve azzal, amit ma még a köztudatba belevinnünk szükséges.

Tormay Cécile előszavában a magyar lélek lángoló heve, egész égő fájdalma szólal meg. Közöljük belőle az alábbi néhány sort:

¹ Alig becsülik többre 50,000-nél.

² *The Hungarian Problem és Le Probleme de la Hongrie.* Írták: *Ritoók Emma* és *Geőcze Sarolta,* *Tormay Cécile* előszavával.

«Anyák, asszonyok, leányok, testvéreink!

Égő fájdalommal fordulunk hozzátok.

Ősi anyánk testét: hazánk földjét akarják szét-
tépni! — Mint szabad prédát szagatnak szét olya-
nok, akiknek rokonnépei menedéket és hazát talál-
tak itt, amikor nekik még nem volt hazájuk, vagy
mikor tűzhely nélkül maradtak a saját hazájukban.
És a magyarság úgy védte Őket vérével ezer év
vihara közben, mint a tulajdon véreit.

Azért magyar ez az ország, mert minden nyelvű
fia magyar védők sírján arat.

Európa testére maga a természet írta rá — a Kár-
pát bérceivel s egymásba ömlő folyóival — azt az
örök igazságot, hogy Magyarország népei mindig
egymásra lesznek utalva. Az erőszak hiába szagatja
szét; részei mindig össze fognak forrni, mert egy-
más nélkül nem életképesek. Amit valaha fegyver
vagy írott betű elszakított Magyarország testéből,
— azt mindig vér mosta újra vissza.

Nem irgalmat: igazságot kérünk!

Az emberiség nevében legyetek szószólóink.

Engedjétek békében élni az eljövendő nemzedéke-
ket! Mert a békében, melyet a világ népei egy-
mással kötni fognak, benne lesz a ti fiaitoknak s
írnokaitoknak is a végzete.»

I. A történeti fejlődés.

*Scotus Viator*¹ hamis vádjaival szemben íme a
tények.

1. *A nemzetiségek letelepítése.* A telepítés mindjárt
a honfoglalás után kezdődött, mikor a magyarság
maga hívta be a kevésbé lakott területekre a nyugat
megélhetést kereső elemeit. *Ezek az első telepítések*
kultúránkra és gazdasági életünkre fejlesztőleg ha-
tottak; de *miként az itt talált más fajok*, idővel
ezek is *teljesen beleolvadtak a magyarságba.*^{2^}

¹ *Racial question in Hungary* c. könyvében.

² Így a Szvatopluk tótjai. Azok helyére később
keleti tótok szivárogtak.

Ugyanígy teljesen elmagyarosodtak az Árpádok alatt betelepült *besenyők*, *bolgárok* és *kunok* is; valamint a későbbi, szórványosan jövő *örmény*, *olasz* és *francia* bevándorlók.

Az *oláhok* magukat Traján légiói utódainak állítják, holott ez a balkáni eredetű thrák-illyr-szláv keverékfaj, mint félnomád pásztomé¹ *csakis a XIII. század elejétől kezdett beszivárogni Erdélybe*; nevük — a *vlach* — oklevéllileg először 1224-ben fordul elő. A töröktől nyomva, folyton vándoroltak az Erdélyi hegyek közé, egész a XVIII. század végéig, s ott a hegyek közt telepedtek le. De a későbbi évszázadokban már nem a török, hanem *saját fejedelemeik s bojárjaik zsarnoksága* kényszerítette őket a hazájukból való kivándorlásra.

A *szerbeket* szintén a török nyomta, szorította fölfelé; nálunk otthont és új hazát *először a XV. században*, majd a XVII. végén találtak. 1690. t. i. Csemovics szerb pátriárka jött be mintegy 80,000 menekülővel a délvidékre, ahol a bécsi kormány még kiváltságokkal is ellátta őket, csak-hogy — a szabadságharcok leverése után — támaszul használhassa fel őket ellenünk.

A *németnek* mint iparúzó elemnek betelepítése, főleg a városokba, már Szent István korában, sőt még előbb is kezdődött. A *szepesieket* s az *erdélyi szászokat* II. Géza a XII. században telepítette be főleg a *Rajna* és *Mosel* mentéről. Az iparúzó, szorgalmas fajt királyaink kiváltságokban részesítették: azok saját comes-ük alatt teljes helyi autonómiát élveztek. A szepesiek — dacára a negyed-fél évszázadig tartott elzálogosítottágnak.

mindmáig megőrizték az együttérzést a magyarsággal; az erdélyi szászok ellenben mindvégig zárkózott, önálló, faji életet éltek.

A délnémet *svábok* a török kiűzetése után a gyér

¹ *Hunfaly* megállapítása szerint.

² Zsigmond zálogosította el a XV. században a lengyel királynak; Mária Terézia szerezte vissza Lengyel-

népességű vidékekre a XVIII. és XIX. században¹ költöztek be és szétszóródtak az országban.

A XVIII. században költöztek be a Bánátba az elzászi *franciák* is, kiknek azonban ma már csak nevük emlékeztet francia származásukra.

A tatároktól szorított kisorosz *ruténeket* Nagy Lajos telepítette az északkeleti hegyvidékre a XIV. században.

A nemzetiségek eredetileg tehát *vendégjogon* (hospes) jöttek be, csak szabad vallásgyakorlatot kérve; e *hazátlanná vált*, vagy *hazájukban elnyomott*, vagy a megélhetéssel küzdő, vagy az ellenség elől menekülő népeknek Magyarország adott *othont és hazát*, egyrésztüknek még *kiváltságokat* is.

2. A dinasztia és a nemzetiségek.

Megállapítható, hogy a magyarsággal együtt érző uralkodók céltudatosan inkább *nyugati kultúrelemet* tolepitottok; míg a magyarellenes *Habsburgok keletéről a műveletlen szláv fajokat*, oláhokat, szerbeket hívták be. Politikájuk vezető elve volt ez, amely nem a kultúrelem szaporítását, hanem kizárólag a szabadságszerető magyarság gyöngítését [^] célozta.

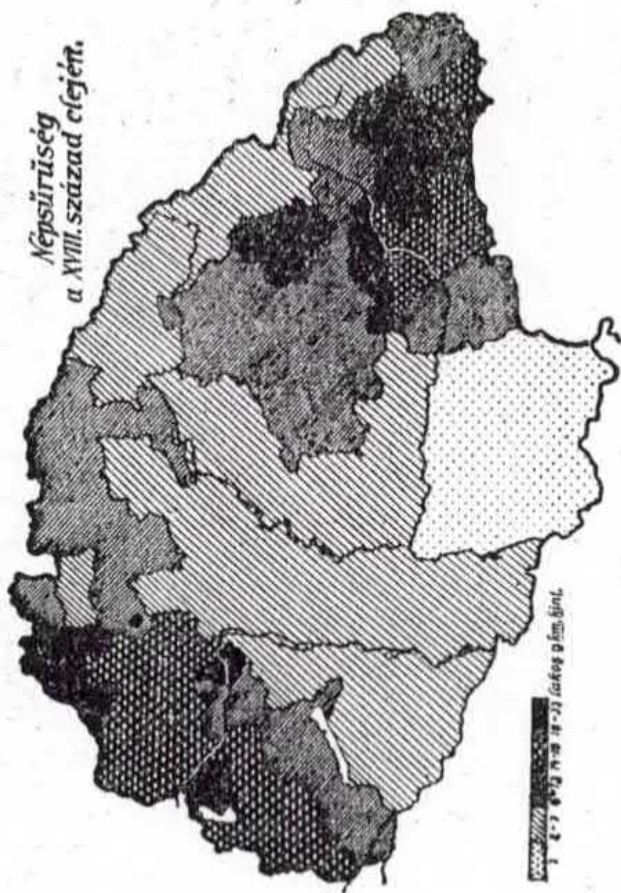
A török kiűzése után a néptelennő vált Alföldre sem a hegyvidékre menekült régi magyar tulajdonosok utódait telepítették vissza, hanem az Európa védelmében elpusztult magyarság helyébe *idegen nemzetiségeket* hívtak be,¹ ínég pedig egyenesen azzal a célzattal, hogy azoknak földjét, akik hazájukért haltak, olyanok foglalják el, akik gyengíthetik

ország felosztásakor. S most mégis Lengyelország követeli azokat, az a Lengyelország, mely iránt elnyomatásában mi is oly mély részvételt voltunk s melynek felszabadulását oly igaz örömmel üdvözlöttük.

S most odaáll a hullarablók közé. A *Bem* nemzetétől ez fáj. «Te is, flam, Brutus?»

¹ A török kiűzetése után Békésbe így került a tótság.

Népsűrűség
a XVIII. század elejét.

azt a megmaradt magyarságot, melynek szabadság-szerető szelleme és állandó önállósági küzdelmei folytonosan veszélyeztették a Habsburgok hatalmát.

Ugyanez az elv vezette őket, mikor óriási területeket adtak *osztrák indigénáknak*; így a Rákócziak birtokát (240,000 holdat!) a esek Schönborn grófoknak juttatták, kiknek tisztjei az ott lakó futón népet nemcsak teljes elmaradottságban tartották, hanem valóságos középkori kegyetlenséggel sanyargatták is.

Az 1848-iki szabadságharc leverésére is elsősorban a *nemzetiségek feUázítását* használta fel ez a magyarellenes politika s ez vezetett a románok akkori vérengzéseire Erdélyben. *Mikor az összes nemzeti-ségeknak szabadságot akartunk adni, az udvari intrika a felszabadító ellen lázítóUa, fel az elnyomott testvéreket.* Dinasztikus érdekből ellenezték *Magyarország és Erdély egyesítését is* és a százok ekkor azéjj, csatlakoztak a románokhoz, mert az uniótól kiváltságaik elvesztését féltették. Holott a kiváltságok eltörlése ép a nép javára történt és általa o *magyar uralkodó osztály, mely önként monélott le kiváltságairól*, épen annyit vesztett, mint a¹ nemzetiségek.

3. *A nemzetiségi törvény és végrehajtása.* A kiegyezés kora teremtette meg Európa *legszaad-
elvübb nemzetiségi törvényét*, az 1868-iki XLIV. törvénycikket, mely a «*honpolgárok teljes egyenjogúságán*» alapult; a kiegyezési törvény pedig arra is jogot adott a horvát képviselőknek, hogy saját anyanyelvükön szólalhassanak fel az *országgyűlésen*. Elrendelte, hogy a *törvényhatóságok* a nemzetiségekkel saját nyelvükön érintkezzenek és hogy a *bíraskodás* alsó fokán ezeknek a nyelvét használják. Megadta a jogot a nemzetiségeknek *saját iskoláik* felállítására, ezt kiegészítve azzal, hogy az oktatás, tanácskozás s az anyakönyvek nyelvét az *egyházak* maguk állapíthatják meg. Hol volt ettől az angol törvény az írek, vagy a német a poseni lengyelek s az elzászi franciák javára? Az orosz

és egyéb országbeli nemzetiségi törvényekről nem is szólva.

Miért nem lehetett azt a törvényt teljesen végrehajtani?

a) *A közigazgatás és a nemzetiségi vezetők.* Kétségtelen, hogy történtek visszaélések, elsősorban a közigazgatás részéről; de a rossz közigazgatást a magyarság csakúgy sínylette, mint a nemzetiségek. (S mi volt a legerőszakosabb szolgabíró basáskodása a megszállt területeken ma folyó kegyetlenkedésekhez képest?!) De tény az is, hogy maguknak a nemzetiségeknek vezetői és értelmisége ártottak a saját népüknek, ha nem többet, legalább is annyit, mint a szolgabírói rendszer. A nemzetiségi *papság* nem művelte a népet; hanem igyekezett babonás elmaradottságában, gazdasági kiskorúságában megtartani; sokhelyt maga a pópa volt a falu uzsorása; az oláh házközösségből folyó birtokpereket a *bankok és ügyvédek* úgy vezették, hogy a kisbirtokos román, családok tönkrementek, míg amazok felgazdagodtak s ép ezekből váltak a magyarság legádázabb ellenségei. Mert a nemzetiségi gyűlölet forrása *nem a nép lelke* volt, hanem' legtöbbször a pap, a dászkál, az ügyvéd; s a magyarságnak kevesebb baja volt a nemzetiségi lelkes fanatikusokkal, mint ezekkel a titokban lazító és közben a saját népüket is kiuzsorázó búj tógatokkal.

b) *A nyelv.* A másik ok *technikai* volt; a kultúr - elem mindig a *magyar* lévén, az épen *kultúrtörékvese miatt* természetesen sokkal szívesebben tanulta meg a *nyugati nyelveket*, miáltal műveltségét gyarapította, mint a hazai nemzetiségeknek többnyire parlag nyelvév; úgy, hogy a *felsőbb hvvatalolcat* sokszor csak olyanokkal tölthette be az állam, akik nyugati kultúrájuk mellett a nemzetiségi nyelveket nem bírták.¹ De már az alsófokú közigazgatásban és bíróságoknál ritka kivétel volt az oly tisztviselő, aki a nép nyelvén

¹ De még a kúriai bírák közt is akadt nemzetiségi; az egyháziak között pedig a legelőkelőbb állásokban is.

ne tudott volna. A bíróságoknál pedig, ha szükség volt rá, mindig hites *tolmácsot* alkalmaztak.¹

c) *A nemzetiségi iskolák.* Az *iskolák* berendezésénél az állam nemcsak azért volt kénytelen némely vidéken eltérni a szabadelvűségnek attól az ideáljától, amit felállított, mert a nemzetiségi iskolák és intézetek sokkal alacsonyabb rendű pedagógiai és kultúrfokon állottak, mint az államiak, hanem mert azok váltak a *magyarellenes izgatás főfészekeivé*, s az állam létérdeke parancsolta, hogy ez ellen védekezzenek. De viszont iskolái és tanerői javát a nemzeti perifériákon helyezte el.

d) *A pánszlávizmus.* *Scotus Viator* szerint a nemzetiségek részéről Magyarországot *pánszláv veszedelem* nem fenyegette. Könnyű ezt ma mondani, az orosz birodalom összeomlása után. Bezzeg fenyegette a 70—80-as években, *mikor a cárizmus hatalma tetőpontján állt*, s a Nagy Péter cár végrendeletének végrehajtására törekedett,² és a magyarságot a szláv tenger elnyeléssel fenyegette. Akkor még eleven emlékében élt a nemzetnek a 48-iki orosz invázió, melynek segítségével a dinasztia fajunk szabadságtörekvését eltiporta; azért voltunk kénytelenek a pánszláv törekvések ellen a kultúrpolitika minden fegyverével védekezni. Mégis mily irigylésre méltó volt a mi nemzetiségeink helyzete az iredéhez, lenyelekéhez, finnekéhez képest!

II. A kultúra.

Nemzetiségeink tele voltak panasszal; de arról bezzeg elfeledkeztek, mit köszönhettek kultúra dolgában nekünk s annak a ténynek, hogy faji sajátosságait egy igen türelmes kultúrállam oltalma

¹ T. i. mikor később az *igazságszolgáltatást* a *közigazgatástól* elválasztották, a bíraskodás nyelvét a törvény az állam nyelvét rendelte, ép az egységes törvényértelmezés érdekében.

² T. i. a szlávtság egyesítésére s a birodalom kiterjesztésére Konstantinápolyig.

alatt fejthették ki.¹ *Ezeréves hazánk épségének visszaszerzéséhez a legerősebb jogalapot éppen ezeréves műveltségünk adja meg.* A magasabb kultúra képviselői ezen a területen ezer esztendeje mindig mi voltunk; rajtunk kívül nem is volt itt más kultúrelem, mint a szepeességi s *délvidéki német* s az *erdélyi szász; de önálló nemzeti kultúrát* még ők sem, *egyedül mi fejlesztettünk.* (Ők beérték azzal, hogy nyelvük révén a nagynémet műveltséget átvették.) Az emberiség kultúrspektrumához tehát itt csupán mi adtunk önálló szint.

1. A nemzeti műveltség fejlődése.

Fajunk ezeréves államfenntartó küzdelme mellett is mindig *európai kultúrnívóra* tudott emelkedni.

Az *alkotmányos szellemet* már az őshazából magunkkal hoztuk, s az *etelközi és pusztaszeri szerződéssel* még az angolt is megelőztük. Az ő *Magna Chartájuk* pendantja: a mi *Arany Bullánk,*² már csak *megegerősítése* volt az ősi magyar alkotmányos szabadságnak.

Árpádjaink, ez az őseréjű nomzotság, magukba szívják a középkori koresztény ideálokat s ez az uralkodóház egymaga öt kiváló szentet ad az egyháznak,® tehát többet, mint a többi európai uralkodóházak együttvéve. Akkor az, volt a modernség és a haladás.

Szent István államszervező lángelméjét csak Nagy

¹ A *román* Moldován Gergely írja: «Ha a magyarok nem jönnek Európába, ma nem létezik román nemzet. Más államokban az idegen elemekbe beolvadt rétegek elfelejtették nyelvüket; nálunk a XVI. század óta a román nyelv is művelőkre talált, s ezt a kultúrmozgalmat *magyar fejedelmek* indították meg. Sőt magát *Románia népét* is a *magyarországi románság* ébresztette öntudatra, mikor amaz már elgörögösödni kezdvén, kezdte elveszíteni nemzeti öntudatát.

² Az övék 1215-ből, a miénk 1222-ből való.

³ Szent István, Szent Imre, Szent László, Szent Erzsébet, Szent Margit.

Károlyéhoz lóhet hasonlítani; ámde Nagy Karolj-birodalma halála után szétesett; holott Szent István a magát úgy megalapozta, hogy ezer évig fennállott s még kibírja a második ezer évet is. De *kultúrpolitikusnak* is elsórangú volt (lásd intelmét fiához, Imre herceghez). A *káptalani* iskolák mellett már a XI. században, mikor Európában népoktatásról még senki sem álmodik, már *fárai iskolákat* állít; tehát a kor szükségletének megfelelő népoktatási intézményt. A XII. századtól kezdve pedig már *főiskoláink* vannak.¹

Kálmán király pedig, a nagyeszű Árpád, korát századokkal megelőzve, eltiltja a boszorkányüldözést, s a dalmát tengerpart megszerzésével évszázadokra megjelöli a gazdasági politika útját.

IV. *Béla* a tatárjárás után erős lélekkel romjaiból újjáépíti az országot — csak ma tudjuk igazán megérteni, mi volt az ő második honalapító munkája az országnak; s a mai kormányzók tőle tanulhatják; hogy kell a *káron okulni* (a várak, kőfallal kerített, városok építése; hulla-, dögeltakarítás — micsoda hygienikus intuíció a XIII. században! — vetőmag-, igavonóállatszerzős stb.).

Az *Anjouk* korában már ismét gazdasági és kulturális virágzás, moly delelőjét *Mátyás* alatt éri el. Gazdag, művelt, sűrűn lakott ország² megelégedett, önértetes nép; a *magyar* név félt és tisztelt.

Tragikus balvégzetünk, hogy minden föllendülés után mély hanyatlás áll be. *Mátyás* után *Dobzse László* és *Mohács*. Aztán másfél századig a török uralom s a háromfelé tépettség, a vele járó zivatarokkal, pusztulással. De még okkor is ott van a *magyar önálló államiság és műveltség* mentsvára: *Erdély* — s ezt akarják ma testünkről örökre letépni! A *Kál-*

¹ A XII. szí a *veszprémi* egyelem; a XIV. sz. a *pécsi*; a XV. sz. a *pozsonyi*; ezt követte a XVI. sz. a *nagyszombati*.

² A Duna—Tisza síkján s a Bánátban is sűrűn hintett falvak, virágzó városok.

mán-királyi hagyomány ott éled újra: a *tordai zsinaton* 1571. Erdély — Európában elsőül — mondja ki a *szabad vallásgyakorlatot*, egy fél évszázaddal a *harmincéves háború* kitörése *előtt!* — tehát felvilágosodás dolgában megint a magyarság vezet. És tudjuk, hogy *szabadságharcaink* hősei mind egyként harcoltak az *alkotmányos* s a *lelkiismereti* szabadságért, a buzgó katolikus Zrínyi és Rákóczi csakúgy, mint a protestáns Bocskay vagy Bethlen. A *keresztény koncentráció* tehát nem újság: megvolt az a magyarság lelkében akkor is; a faji önvédelem ösztöne tanította meg rá, az autokrata, vakbuzgó Habsburgokkal szemben.

A *reformáció* s *ellenreformáció*,¹ az újkori művelődést megindító egyéb szellemi áramlatok, a realizmus² szabadgondolkodás és romanticizmus, mind megtalálták képviselőiket gondolkozóink közt és nemzeti irodalmunkban.

2. A nő jogi helyzete.

Fajunk felvilágosodott szelleme azonban a *nővel* szemben nyilvánult meg legszebben. A *fűsített leány* intézménye egyedül áll a középkori Európában; az *asszonykirály* (Mária és kiária Terézia), az *asszonyfőispán* (a török uralom idején két megyében egy-

¹ Bethlen Gábor 1647. a gyulafehérvári, Lórántffy Zsuzsanna 1615. a sárospataki főiskolát alapítja; *Pázmány* 1535. a nagyszombati egyetemet. De még az *oláhság* kultúrzsükségletéről is a magyarság gondoskodott: 1581. három evangéliumot Forró Miklós dévai kapitány költségén, ugyanazon évben Mózes öt könyvét (*Tordai* Mihály fordításában) Geszti Ferenc lugosi kapitány költségén adják ki. I. Rákóczi György pedig Gyulafehérvárrt *saját pénzén* állíttat oláh nyomdát s 1048. az új testamentumot ott nyomtatja ki s az 1044. főljegyzés szerint a fordító papnak «50 forintot s egy" dolmányra való posztót» adott, ami akkor fényes honorárium volt.

² *Apácai* Csere János; majd *Martinovichék*. S i. t.

egy ízben), az *asszonybíró* (Abújban két községben, az amerikai kivándorlás következtében) ennek logikus következménye; az *egyetem megnyitása a nők előtt* is az.

A *főúri özvegy követküldési joga*¹ szintén a magyar észjárás gyümölcse. Annak logikus folytatása: a *nők mai választójoga*.

A magyar *örökösödési törvény* nem tesz különbséget fiú- és leánygyermek közt. A magyar magánjog szerint *a nő nem áll férje gyámsága alatt* (miként a külföld asszonyai), hanem ha még nem is lenne nagykorú, a *férjhezmenetel által nagykorúvá* válik; férjének egyenjogú társa, saját vagyonával s keresetével szabadon rendelkezik, (holott pl. a francia asszony vagyonával, sőt keresetével még 1914. is felelőtlenül rendelkezett a férj); a közös szerzemény fele őt illeti; férje halála esetén pedig *gyermekének törvényes gyámja*.

A magyar nőtisztviselő *egyenlő fizetést* kap a férfivel; a nő pedig *nyugdíj* gyanánt férje fizetésének 50 %-át kapja. Külföldön ezért még most küzdenek a nők.

Tehát amiért a külföldi feministák két emberöltő óta elkeseredett és részben meddő harcokat vívnak, azokat a jogokat a «barbár» magyar a nőnek régóta megadta; vagy azok elvileg bentfoglalódnak régi törvényeinkben.

3. Az ébredés kora.

A *férfi-Habsburgok* nemzetfajtogató s *Mária Terézia* nemzetelaltató politikájával szemben a testőrök voltak a legelső *ébredő magyarok*, a magyar nemzeti öntudat hordozói. *Kazinczyn* s a *Kisfaludyakon és Kölcseyen* végig mennyi lelkesedés, mennyi harc, mennyi önmegtágadás a nemzeti nyelvért, öntudatérti

¹ Tudjuk: maga *Kossuth* is ily címen jutott be először az országgyűlésbe.

irodalomért! A magyar lélek költőiben, íróiban csodálatos gazdag virágba borul.¹

S azután *Széchenyi*. A zsibbadt nemzet meglevenedése; a gazdasági s társadalmi élet kifejlődése.² S majd a nemzet politikai lelkiismeretének ébresztője: *Kossuth*. Róluk itt külön nemszükséges szólnunk. Az ő egyéniségük benne él minden magyar tudatában. Hogy rázta fel *Széchenyi* tespedéséből a magyart; hogy emelte gazdaságilag, társadalmilag a haladó nemzetek sorába; hogy alapította meg az Akadémiát s ezzel hogy tette lehetővé a szellemi fejlődést, — mindannyian tudjuk. De azt már kevesebben tudják, hogy a *Vaskapu-szabályozásra*, s a róla nevezett út építésére,³ ha az ország pénze elfogyott, a *magából* fedezgette a költséget.⁴ S most ez is a bocskoros faj kezére került!

S a mi nemzetünk örök büszkesége: a 48., *mikor u nemesség önként mond le kiváltságairól*, önként vállalja a köztelherviselést, önként iktatja törvénybe a jogegyenlőséget.

S ezt a múltat akarták kilopni lelkünkől *Kunfiék!* Holott ép ez a múlt adja meg jogcímünket nemcsak a területi épség visszaszerzésére, hanem arra is, hogy itthon mindig a mi kezünkön legyen a hegemonia, mert mi tudtunk vele nemesen élni.

¹ A matematika terén a két *Bólyai*; az orvosi tudomány terén: *Semmelweis*, *Lenhossek*, *Jendrassik*; a fizika terén: *Eötvös*; a biológiában *Apáthy*; a filológia terén: *Körösi-Csoma* és *Vámbery* stb. A művészet terén: *Liszt* és *Munkácsy*; az irodalom terén *Petőfi*, *Vörösmarty*, *Arany*, *Madách*, *Jókai*.

² *Gróf Festetics György* még 1797-ben megalapítja a kecskethelyi gazdasági akadémiát (Magyarország ezzel is úttörő volt); *Fáy András* az Első Hazai Takarékpénztárt. Az ő nyomukba lép *gróf Karolyi Sándor* 1884-ben az első hitelszövetkezet megalapításával.

³ A túlsó parton haladó *Traján-úttal* párhuzamosan az innesső part szikláiba vésett *Széchenyi-út*.

⁴ 1909-ben a szabályozási munkálatokat vezető főmérnök közlése; akkor még megvoltak *Széchenyi* idevonatkozó sajtókezű följegyzései.

Az új Magyarország.

Mielőtt a múltat lezárnék, még egy-két megállapítás.¹

Azt hittük, a nemzeti újjáteremtés. nagymestereiről a magyar olvasónak nem szükséges szótanunk, mert az ő egyéniségük és alkotó munkájuk benne él minden magyar tudatában. Tévedtünk. A jelek azt mutatják, hogy elfeledték őket s készek elpredálni azt a dús örökséget, amit ők gyűjtöttek a nemzetnek. A hiányt pótolnunk kell.

Tehát: a török kiűzetése s a Rákóczy-féle szabadságharcok leveretése után itt állt az ország kifosztottam elnéptelenedve, a nemzet vérevesztetten, vezéreitől megfosztva, mert a Caraffa hóhérai s a bécsi kamarilla alapos munkát végeztek.: a rebellis magyar megtörve, féláljultan ellenkezés nélkül hagyta hazáját provinciává sülyedni, házi törvényekkel¹ kormányoztatni; s miután egy utolsó lovagias fellobbanással megmonti a szép asszonykirályt, mikor az hálából ipart fejleszt — Ausztriának, «hű Magyarországot» pedig Ausztria gyarmatává sülyesztí, a szép királynő szép kezéből köszönettel veszi azt is s a bécsi udvar fényében sütkörészve, a nemzeti öntudat elalszik. Beáll a tespedés kora; s míg a magyar gavalérok Bécsben költik a pénzt s a magyar kisasszonyok ott elfelejtik hazájuk nyelvét, itthon az ország szegényedik és elmarad.

Azaz, dehogyan marad! Egy-egy sugara a császári kegynek ide is el-elvetődik: az egyetemet Pestre hozzák; a Ratio Educationisszal szervezik a népnevelési — igaz, hogy német tannyelvű iskolákkal, egy kis ipart, közlekedést is fejlesztenek — házi használatra, tartományi méretben. Ami műveltség van, az latinos vagy német. És a magyar nyelv a konyhába szorul.

Közben *Bessenyeijük* ébredő magyarsága — szép,

¹A Pragmatic» Sanotio,

nemes fellobbanás; do praktikus szempontból, gazdasági téren, ép oly meddő, mint a mai ébredő magyaroké. Aztán *József császár* nyílt önkénye — az alkotmány és a nyelv megfojtása; de ez legalább felkorbácsolja a politikai öntudatot. Aztán megint visszاسűlyedés a tespedésbe.

Kint nyugaton ezalatt végigviharzik a *francia forradalom*; Angliában vértelenül, de a régi világot sarkaiból kiforgatva, végbemegy az *ipari forradalom*¹ — egy új világ születik s azután a gőz szárnyán szédítő gyorsan halad, megteremtve az ipar, a műveltség csodáit.: az *újkori nyugati civilizációt*. Kelet népe pedig még egyre alszik.

Ekkor jön a nagy ébresztő: *Széchenyi*. Csak ez a nagy ellentét érteti meg, mi volt ő nekünk. Ebből a tespodó, berozsdált, félájult, maradi magyarból kicsiholni a lappangó életenergiát; azt éleszteni, alkotó munkaenergiává fokozni; a nemzeti fejlődést, munkát irányítani s törhetetlen hittel addig kiáltani fülébe, hogy *élni fog, mert élnie kell* — míg maga is elhiszi s feltámad benne az életakarát. — «Magyarország nem volt, hanem lesz» — mily klasszikus nyugalomú mondás; de mennyi lázas izgatást, fáradozást, zaklatást és zaklatottságot, a közönnyel, a lomha tétlenséggel való mennyi emésztő küzdelmet takar! Felrázni a tespedő nemzetet, kiemelni tudatlanságából és tunyaságából, tette serkenteni s beállítani az alkotó, gyakorlati munkába — nyelv-velő társaságot, kaszinót alapítani; a lóversennyel társas életet és lótenyésztést fejleszteni; Tiszát—Dunát szabályozni s a hajózással Kelet elmaradott népét bekapcsolni a viláfgorgambba; állóhidépítéssel s alagút-fúrás3al újra megteremtteni Mátyás egy-séges magyar fővárosát; kifejleszteni a hitelt, de nem azért, hogy a nemzet életereit idegennek adják el; felszabadítani a földet, de nem azért, hogy az ingóvá lett magyar föld idegen faj kezére kerüljön;

¹ A gőzgép feltalálása folytán a nagyipar s a pénz-gazdaság kifejlődése. .

gazdaggá tenni az országot, de nem azért, hogy az aranyborjút imádjá — íme Széchenyi emberfeletti életmunkája. Csoda-e, ha beleroppant? Az ő lelkének egyetlen gondolatja, minden törekvésének, testetlelket emésztő munkájának egyetlen végcélja, álmatlan éjjeleinek egyetlen gondja volt: nagyvá, nemessé, elsővé tenni a magyart, kiég Kossuthot is csak azért gyűlöli, mert a még gyöngé nemzetet az ő vérmes, merész politikájától félti. *A haza minden előtti* — neki ez hitvallása volt; s mikor azt látja, hogy a haza elveszett s már nincs ereje hinni a feltámadásban: beleőrül és öngyilkossá válik. — Hol vagyunk ettől mi ma? Hol van ma ez a tiszta, önzetlen hazaszeretet?!

Ez volt *a magyar főúr*.

És *Kossuth* — a nemzet politikai öntudatának, a nemzet alkotmányos lelkiismeretének ébresztője; aki — kis vidéki fiskális, szegény újságíró — kivívja a 48-at, a gondolat szabadságát; létrehozza az alkotmány-átalakulást; megteremti a parlamentáris, új Magyarországot; s ezzel — *amit Széchenyi gazdasági és művelődési téren tett — politikailag kapcsolja he Magyarországot a nyugati haladásba*. S azután megint ő, az újságírói toll szegény munkása, szervezi a nemzeti ellenállást s a monoki kis kúria szülöttének agyában már megfogamzik a *dunai confoederatio* gondolata — a nagystílu világgazdasági és európai méretű politikai gondolat; *s az alkotmányt eláruló dinasztia-ival szemben ki meri mondani a trónvesztést s az ország önállóságát*. És a világosi összeomlás után, míg az emigráció keserű kenyerét eszi, túl a Csatornán és túl az Óceánon több barátot szerez a magyarnak, mint 67 óta az egész diplomata-gárda.¹ És a kiegyezés

¹ Külföldön jártamban nem tudtam úgy időse amerikai úriemberrel, úrinóvel beszélni, hogy ne Kossuth lett volna az első kérdése s hogy ne lelkesen emlegette volna. Még az 1914-iki női kongresszuson itt, Budapesten járt amerikai öreg hölgyek közt is akadt, aki emlékezett rá és rajongva beszélt róla.

után, mikor az országgyűlés elég gyáva, Bécs kedvéért oly törvényt hozni, amely bujdosó fiát honpolgári jogától fosztja meg: nem hajol meg; a független Magyarország elalkuvása ellen élő tiltakozás gyanánt él tovább idegenben egyedül s eszi a hontalanság keserű kenyerét tovább, a pátriárkák koráig, mint utolsó tölgy a rengetegül és éleszti a honnlevőkben a hazaszeretetet szent tűzét.

Ez volt a magyar köznemes.

A magyar főúr s a magyar köznemes, akit Pikler—Jászi—Kunfiék hgy állítottak oda, mint az osztály, önzés s a maradiság prototípusát.

És kik voltak munkatársaik s már előbb munkájuk előkészítői? — Gróf Festetich György, Berzeviczy Gergely,¹ Martinovich, gróf Széchényi Ferenc, gróf Károlyi György, Felsőhükki Nagy Pál, Bezerédj István, Fáy András, Kölcsey Ferenc, Szemere Bertalan, báró Eötvös József, Deák Ferenc, gróf Andrássy Gyula — és mind a többiek, az új Magyarország megteremtői. — *Mind magyar főurak és magyar köznemesek voltak*, tehát «az osztályönzés s maradiság» képviselői.

Hol követelt nálunk jogot a nép? Hol volt itt osztályharc és forradalmi mozgalom? *A felszabadítás út felülről jött.* Maga a március 15-ike is nem alulról morajló forradalmi erők kitörése volt, hanem betetőzése, valóra váltása a legönzellenebb hazafiak sokévi felszabadító munkájának.² Nekünk csak egy forradalmi dalos madarunk volt: a Béranger szellemétől megittasult Petőfi; de az az egy is fanatikusa a magyar hazának. Itt nem egy hiúságában megsértett Sicyós abbé vagy Mirabeau marquis állt a mozgalom élén; itt nem kiéhezett, elnyomott tömegek keserúsége robbant ki; itt nem volt Bastille³

¹ A korát megelőző, európai szemhatáru, tisztán látó közigazda.

² Erre nézve lásd Kölcsey iratait. ,

³ Tánácsot. ugyanaz a cenzúra juttatta börtönbe, amely Kossuthot — nem a magyar rendi alkotmány.

itt a *kiváltságos osztály önkényt*, a maga jószántából, *vette be a népet «az alkotmány sáncaiba»*;¹ 67 után pedig a magyar országgyűlés *ugyancsak önkényt*, nem a nemzetiségek vagy a zsidóság harcai folytán, iktatta törvénybe a *nemzetiségek s a felekezetek egyenjogúságát* es a *zsidó vallás recepcióját*, ami a zsidóság gazdasági és politikai felszabadítását is jelentette. *Deákék* pedig a kiegyezéskor túlzott nagylelkűségből elkövették azt a súlyos politikai tévedést, hogy a' drávántúli bárom magyar vármegyét² odaadták Horvátországnak s ezzel az ott élő mintegy 100,000 magyart kiszolgáltatták a kevésbé művelt horvátok önkényének. A Julián-iskolák a megmondható, mily sors várt ott a magyarra.

Az új Magyarországot ők teremtették meg, nem a nemzetiségek; som a nagyon művelt erdélyi *szászok* (azok csak szükkeblűn, a maguk részére teremtettek zárt, faji kultúrát); sem a szorgalmas *svábok*, akik a XVIII. században és még később történt betelepedésük óta a magyarság közt szétszórva, a magyar törvény oltalma alatt nyugodtan éltek, szaporodtak, szárítják a bántási mocsarakat és szorgalmasan gazdálkodnak; de a *nemzetűjítő küzdelemnek nem aktív, csak passzív részesei voltak*³ még kevésbé a *tótok, szerbek vagy románok s a zsidók*.

Ebben az országban a politikai és nemzeti újjászületést kizárólag magyar elmék hajtották végre s tették mindezt az egységes magyar nemzet és az egységes magyar nemzeti műveltség megteremtése végett.

Ezeket a tényeket jó lesz leszögeznünk.

És még valamit. Világostól 67-ig a *passzív rezisz-*

¹ A Dózsa György-kultusz nálunk mesterséges tenyészet volt; kertészei: Kúnfi-Weltnerék, melegágya: a Népszava.

² Verőce, Pozsega, Szerém 12.8% 6% és 4.6% magyar-ajkú lakossággal. (1890. adatok.)

³ A kultúra terén sok értékes részlet-munkát végeztek ők is; de a tűzvonalban politikai téren is mindig a magyarság harcolt s vele azok, akik a magyarságra már teljesen beleolvadtak.

tenciát, amelyen az abszolutizmus megfeneklett, a magyarság harcolta végig; az mondott le az érvényesülésről az egész vonalon majd két évtizeden át (nehány aulikus kivételével). S kikből került ki az abszolút kormány tisztviselő-gárdája? A cseh és horvát Bach-huszárokból; a hazai elemek közül magyar nem állt kötélnek, csakis nemzetiségi: szász¹, szerb, tót, oláh; gazdasági téren pedig a zsidó. A kufsteini s olmützi börtönök ellenben csakis, magyarral teltek meg. Ami szenvedés, lemondás, küzdelem; önmegtagadás volt, azt mindig a magyarság vállalta.

Ezzel áttérhetünk a kiegyezés utáni korszakra.

III. A nemzetiségi kérdés.

Deák bölcsessége s Andrássy lángesze létrehozta a kiegyezést: a nemzet kibékül királyával; a koronázással újra alkotmányos életet kezd s mint a dualista monarchia fele, a világpolitika tényezőjévé válik s a boszniai megszállást leszámítva, majd egy fél évszázadig élvezi a béke áldásait. Andrássy a német államszövetségből kivált és megvert Ausztriát kibékíti Németországgal s Bismarckkal és Cavourral lerakja alapját a középeurópai hármas szövetségnek, amely félszáz évig fenn tudta tartani az európai egyensúlyt s fel tudta tartóztatni az európai kultúrát fenyegető pánszláv veszedelmet.

Most tudjuk csak értékelni, mi volt az s mi volt a félszáz évig tartó békés fejlődés és a magyar prestige, amit Deák higgadt bölcsessége s Andrássy tüneményes egyénisége szerzett meg. Vele együtt a nagystílusú politika is megszűnt; a külpolitika kisszerű kontárok kezébe került. Eredmény: a világháború s majd a birodalom összeomlása.

¹ Ellenben a szepességi német és a délvidéki sváb gyereket akkor is az Alföldre adták cserébe magyar szóra, azok ott magyar iskolába jártak s magyar apjuktól, s magyar anyjuk-tól tanulták a magyar haza szeretetét.

De most térjünk vissza a 67-hez. Lássuk a fejlődést.
Először a nemzetiségi kérdés megoldását.

1. A nemzetiségi egyházak.

Az egyház és az iskolák berendezése annak a szabadelvűséinek az alapján történt, mely a nemzetiségi törvényt jellemzi. A 67-iki XVII. t.-c. a zsidó vallás recepcióját mondja ki; a 68-iki IX. t.-c. pedig a g. kel. egyházak teljes autonómiáját.

A protestáns egyházaknak kezdettől fogva, mindig megvolt autonómiájuk. 67 óta élvezik azt a g.' keletiek is; míg a r. katolikusnak, mely pedig a népesség 52 %-át foglalja magába, — az erdélyi r. k. státusz kivételével autonómiája egész a múlt évig nem volt.

A román, szerb és tót egyházak tehát nagyobb szabadságot élveztek, mint a legnépesebb magyar egyház. Állami eredetű egyházi vagyonukat önállóan kezelték; papjaikat¹ és tanítóikat maguk választották s szabadon állíthattak iskolát, amelynek tanítási nyelvét maguk állapították meg; holott a magyar áll. iskolákban a g. kel. növendékeket hittanra románul vagy szerbül tanították. A felvidéki evangélikus istentisztelet nyelve a tót volt; az erdélyi szászok külön szász püspök főnhatósága alatt állottak. A g. kel. egyházakat az állam javadalmazta; míg a színmagyar ref. egyház mindig a maga erejéből tartotta fenn magát.

Az államsegély. Az állam az iskolákon kívül magukat a nemzetiségi egyházakat is mintegy 7% millió K-val segítette; még azokat is, melyek egyházi fejkül az orosz cárt tekintették s érette, mint védőurukért, templomaikban imádkoztak is.²

¹ Az állam csak főpapjaira nézve tartotta fenn magának a megerősítés jogát.

² A viszony közöttük nem volt egészen platói: mert a bodroközi posta már a 70-es években még a g. kát. papok részére is hozta a moszkvai pénzt s az orosz újságot. Persze ez egyebütt is így volt. A pánszláv kéz már akkor kezdte a rubelt gurítani. Tudta, miért? De viszont a bodroközi s szabolcsi g. katolikusok közt erősödött meg később legjobban a magyar érzés;

Egyházi segélyek 1910.

g. kat.	g. kel.	összesen
4,026.301 K	3,720.232 K	7,746.533 K

Az egyházi nyelv. A lithurgia nyelve a g. kel.-nél szerb vagy román, a g. kat.-nál pedig az orosz volt, még a magyar anyanyelvű hívei: számára is; pedig a nemzetiségek között (még Újvidék környékén is) mintegy 120,000 ily magyar g. kát. élt, akik isteni tiszteletükön magyar szót nem hallottak; szerbül, románul vagy oroszul tanulták gyermekeik a hittant is. A magyar lithurgiát a 804,000 g. kát. magyar csak az utóbbi 10 évben kapta meg, bar a magyar egyházi nyelvre való törekvés már 100 esztendejénél régebbi.

De ezek a nemzetiségi egyházak a magyar államszegélyen kívül még az orosz kormány, a pánszláv propaganda, illetve a román kormány részéről is élveztek segélyt, még pedig államellenes célra.

2. A nemzetiségi iskola.

A 68-iki törvény szerint minden lelkcczel és nemzeti-ség annyi iskolát állíthat, amennyit fenntartani bír, azzal az egy kikötéssel természetesen, hogy az iskola berendezése nem ötközhetik az állami törvénybe; de az iskolák tanítási rendszeréi, módszerét, a tan-könyveket s, atanítás nyelvét ők maguk állapítják meg.

Nos, a hazai nyilvános iskolák 1910-ben nyelvük szerint következőkép oszlottak meg:

	Elemi	Polgári	Közép	Tanító- és tanítónőképzfi
Magyar	13,600	500	212	70
Német-	467	7	9	2
Tót	365	—	—	—
Román	2170	4	6	8
Ruthén	47	—	—	—
Szerb	269	3	" t	2
Olasz	12	0	2	—

évtizedes szívós küzdelmük gyümölcse lett a hajdú-dorogi g. kath. magyar püspökség felállítására. A püspök ellen Debrecenben a pánszlávok véres bombamerényletet is követtek el.

A tót is rutén vidéken az állam gondoskodott inindenfajta felsőbb iskoláról, mivel a nemzetiségek maguk eleminél magasabb iskolát nem állítottak fel. A Matica tót közművelődési ogylet a 70-es években állított ugyan föl két gimnáziumot, do azokat a pán-szláv üzelmek miatt be kellett zárni. §öt 1915 óta at állavii tanító- és tanítónőképzőléen egy-cgy nemzeti-ségi nyelv kötelező tanítása volt elrendelve, még. pedig a következő felosztás szerint t .

német tót ruthén román szerb horvát olasz nyelvél						
7	6	2	8	3	2	2
képzőben						

Ennek célja az volt, hogy a magyar tanítóság, ha nemzetiségi vidékre kerül, a nép nyelvét megértve, leikéhez közeléhb férközhessék.

Az analfabéták. Hogy a kultúra magasabb megnyilvánulása mellett az általános műveltség tekintében is a magyarság s a németiség vezetett, azt a következő statisztikai adatok bizonyítják:

Analfabéta volt 1910-ben:

magyar ¹	német	tót	román	ruthén	horvét	szerb
20.7	17.7	30.3	66.0	72.7	26.0	40.2%

A románok analfabétáinak nagy számát nem igazolja iskoláik aránya sem, mert a románok az ország lakosságának 16.1 %-át tették, a román nyelvű népiskolák pedig az összes elemi iskoláknak 18.2 %-át; tehát lett volna alkalmuk saját nyelvükön a kultúra legkezdetlegesebb eszközét megszerezni. A művelődési viszonyokra ebből a szempontból az is jellemző, hogy a nemzetiségek analfabétáinak száma a saját többségi területeiken emelkedik,² míg a magyar-

¹ Hogy a magyarság aránya a németiségénél rosszabb, annak oka az áldatlan pártpolitika, mely a függetlenségi érzelmű alföldi tanyai magyart népiskola nélkül hagyta, s az állami iskolát a vokszállító nemzetiségi kerületeknek juttatta.

² Tudunk nemzetiségi iskolát, ahol a tanító hízóit és tűzfáját tartotta az iskolában a gyermekek helyelt.

ság közé ékelt nyelvszigeteike az *írni-olvasni tudók száma nagyobb*.

A nemzetellenes izgatás mellett az elemi műveltségnek ez az állapota hívta ki az *állami beavatkozási* és a *hathatósabb ellenőrzési-e* való törekvést az *Ap-őnyí-jéle* törvényben, melynek célja kizárólag a közművelődés s az állam érdekének megvédése volt. Az iskolavégzettség aránya, *A közép- és felsőiskolákról szóló kimutatás még kedvezőbbnek mutatja a magyarság művelődési állapotát :*

Középiskolát végzett tanulók 1913—14-bon :

magyar	német	román	tót	szerb	egyéb
82·6	7·2	5·6	2·0	1·7	0·9 %

Felsőbb leányiskolát végzett tanulók:

magyar	német	egyéb
92·5	4·7	2·8 %

Kisdedóvó-, tanító- és tantónőképzőt végző tanulók:

magyar	német	tót	román	szerb	egyéb
84·6	5·3	1·4	5·8	2·2	0·7 %

Egyetemre és jogi főiskolákra beírt tanulók:

magyar	német	tót	román	szerb	egyéb
89·6	2·6	0·6	5·4	0·8	1·0 %

A négy egyetemen kívül a felsőbb szakiskolák is magyarok voltak. A vezető értelmiség kialakulásában tehát a magyarság túlnyomó Számban vett részt; ¹ a magasabb hivatalnoki kar főleg magyar volt; az ország vezetésével járó felelősséget is a magyarság vállalta.

A nemzetiségi iskolák államsegélye vagy állandó volt (mely esetben az állam ellenőrzési jogát érvé-

s mikor a tanfelügyelő ezért felelősségre vonta, a pap cinikusan így felelt: «Addig jó, amíg tudatlanok».

Kirchnerné Petrássevich Mária adata.

¹ Ebben a számban az akkor még magát mindenütt magyarnak yallott zsidóság is benne foglalódik. De bár az ő térfoglalásuk az értelmiségi pályákon a komünhöz vezetett nemzeti veszedelemmé nőtte ki magát, a fajmagyarság még velük szemben is túlsúlyban maradt.

nyesi tette,¹ vagy *nem állandó*. De a tanítóknak B a személyzetnek az állam *a háborús is családi pótlékot s a ruhasegélyt* még a háború alatt is csakúgy megadta, mint az áll. tanítóságnak, noha tudván-tudta min denki, hogy amazok közül akárhány az, ellenséggel tartott. N

A nemzetiségi iskolák államségélye 1910-ben:

	gör. kath.	gör. kel.	együtt	
	4.863,534	1.854,311	6.767,765	K
Ehhez hozzáadva a nemzetiségi egyházak segélyét			7.746,333	•
a gör. kel. szerb egyház segélye			117,215	•
a szászok állami segélye			746,000	•
		összesen	15.377,513	K-

val járult hozzá a magyar állam a nemzetiségi iskolák és egyházak fenntartásához.

Az állami intézetekbe felvett nemzetiségi növendékek ugyanolyan kedvezményekre voltak jogosultak,, mint a magyar anyanyelvűek, sőt gyakran még nagyobb kedvezményeket is élveztek; pl. e *fümei noszrtifikáló tanfolyam* hallgatói, melyben az összes jelöltek teljes ingyenes ellátásban részesültek, tekintet nélkül uiagukviselőtére és előmenetelükre; holott a magyar tanulóknak ugyanezt a kedvezményt példás magaviselettel, szorgalommal és jeles előmenetellel kellett kiérdemelniük s a hanyatló tanuló kedvezményét legott elvesztette.

A kultúrpolitika pedig 67 óta az alföldi színmagyar-ság rovására a nemzetiségi perifériáknak kedvezett, kié- jobban felszerelt, legjobban dotált, legjelesebb tan- erőkkel ellátott állami nép-, közép- és szakiskolákat a határszéli, tehát túlnyomóan nemzetiségi vidékeken állították fel, nem csupán a magyar állameszme erő- sítésére, hanem a nemzetiségei? kultúrszükségletének kielégítésére is; ott segítette az állam legbökezűbben a könyvtárakat, múzeumokat, színházakat is.

¹ Jellemző, hogy a romáu egyház az állandó áll. segélyt sok esetben visszautasította s inkább hagyta is- koláit lezúlleni, hogysen az állam ellenőrzését eltűrje.

Az érvényesülés lehetőségét biztosította rájuk nézve a *nemzetiségi nyelvek egyetemi tanszike is*;¹ továbbá, hogy az *egyetemi segélyalapról* a nemzeti-ségi hallgatók is részesültek.

De nemcsak a kötelező iskolai kultúrára volt gondja az államnak; mert mikor az állam ellen izgató Maticát feloszlatták, maga az állam segítette a felvidéki tótok közt 1886-ban egy irodalmi egyesület megalakítását, mely tót szépirodalmi és politikai hetilapot is adott ki.*

A magyar nyelv kötelező tanítása egyrészt az érvényesülés útját nyitotta meg a nemzetiségi ifjak előtt; másrészt a jeles fordítások révén a világirodalom remekeit tette rájuk nézve hozzáférhetővé.. Mert tudományos társaságainknak gondjuk volt rá, hogy a *világirodalom* minden remeke s a *tudományos irodalom* minden jeles alkotása le legyen fordítva magyarra is, nagyrészt kitűnő műfordításban. Sőt a *Shakespeare-kultusz* nálunk fejlettebb, mint magában Angliában.,

* * *

Igy fest a *magyar elnyomás* a nemzetiségekkel szemben a történelmi tények világánál a kultúra s a vallásgyakorlat terén.

És még minket mernek erőszakos magyarosítással vádolni azok, akik most rablott területeiken iskoláinkat bezárják, kifosztják, eltulajdonítják, a magyar műveltséget megfojtják s a magyarnak még anyanyelve használatát is megtiltják és véreinket üldözik, kínozzák, otthonaikból kiűzik.

Most lássuk, mi volt az eredménye *népesség-szaporodási* szempontból ennek az «erőszakos magyarosításnak»?³

¹ Német, olasz, szerb, horvát régóta volt; a tótot és ruthént újabban állították fel.

² *Zsilinszky* Mihály adata.

³ Amely mellett még a főváros tőzsomszédjában is megmaradhatott a sváb svábnak, a tót tótnak, a szerb szerbnek.

Mielőtt e kérdésre felelnék, még egy kitérés.

Legyen szabad két oly cikkre¹ utalnunk, melyek egyike a mi szempontunkból is igen értékes statisztikai adatokat tartalmaz a megszállás folytán beállott közművelődési viszonyok felől, másika hazánk mezőgazdaságának fejlődését tárgyalja igen érdekesen, nálunk majdnem szokatlan történelmi perspektívával.

Szombatfalvy megállapítása szerint az országcsontkító béke folytán elszakított nemzetiségi leröloti 11,249 *iskolának negyedrésszéval* többjét (2840-et) a *tanítósság egyharmaddal* (6885-tel) kizárólag az *állam tartotta fenn*, holott a megmaradt színpaagyar területen az *iskoláknak* csak 45 V* % -a, a *tanítósságnak* pedig Vs része volt állami; továbbá, hogy az állam az 191G. évi oláh orvttáadás után is háborítatlanul hagyta működni a 2578 *oláh tannyelvű* iskolát 3193 tanítójával; végül, hogy az el- » szakított nemzetiségi területen fennállott 1474 óvoda közül (1619 óvónövel) azoknak ⁸/s része volt *állatni*. Ez mutatja, mennyire nem kímélte az állam az áldozatot a nemzetiségek műveléséért, — sőt azt a magyarság rovására is fejlesztette.

Kemény adataira csak egy megjegyzés, minthogy az ő megállapítása a mienkkel ellenkezni látszik. A jobbágyság helyzetének megítélésében² szerzőnk

¹ *Népoktatás a kényszerbéke után*, írta dr. *Szombatfalvy* H. György és *Magyarország mezőgazdasága*, írta dr. *Kemény* György, mindkettő a *Néptanítók Lapja* 1920. 27-28. sz.

² A földműves jobbágy e zavaros idők legszánalomraméltóbb alakja. Joga nincs, csak kötelessége. A *Dótsalázadás átka* kíséri minden törekvésében . . . ezerszámrá szöknek el földesuraiktól. A *jobbágysendülés* általánossá lesz. Mindannyiszor *vérbefojttják*, de újra feltámad. S í. t.» Majdnem így hangzik, mint valami agrár kiadású Marxizmus. Ha szöktek, szöktek a török rabság elől s ha zendültek, zendültek a császári zsoldosok sarcolása ellen. (Erre nézve lásd *Takáts* Sándor *eredeti* kútfők nyomán írt tanulmányait.)

teved, a történelmi perspektíva itt elferdül s alighanem a *történelmi materializmus*; hatása alatt, mely alól nem hír szabadulni.¹ Történelmi tényeket, s a fejlődés fázisait elszigetelten helyesed megítélni nem lehet, csakis a *korábbi* fejlődéshez viszonyítva, illetve az *egykorit, más nemzetekkel* összehasonlítva. A magyar jobbágy helyzete sohasem volt. oly vigasztalan, mint a «művelt» nyugaton élő testvéreié, ahol a fejedelmek egyszerűen *eladták őket*, mint az állatot (Németországban a XYLLL sz. is), vagy ahol igavonó állat híján maguk húzták az ekét (mint Franciaországban a forradalom előtt). A magyar földesúr és földesszony még a török dúlás idején is (tehát a Dózsa-lázadás *ntán*) tőle telhető-

¹ «A *jobbágyság felszabadítása* 1848. voltaképp annak a *hatalmas gazdasági fejlődésnek* volt *következménye*, melyeknek első csiréit a szatmári békekötés után bekövetkezett *politikai és társadalmi megújulás* rejtette magában.» Ugyan melyik *politikai és társadalmi megújulást* következett be a *szatmári békekötés* után ?¹ És miosoda *hatalmas gazdasági fejlődés* csiréit rejtette az magában? Talán az idegen fajok (pl. a 80,000 műveletlen balkáni szerb) betelepítése, vagy a koufiskált Rákóczi-birtokokból a 240.000 holdas latifundium alapítása a cseh Seliönborn javára, kinek cseh tisztjei a rútként egy nyúl leütéséért föbelőtték s a parasztot, dia igát nem tudott kiállítani, magát fogták az eke elé? (Pap Károly bereg-rákosi református lelkész adatai.) Vagy a szerb disznókereskedő részére egész vármegyőnyi domínium átengedése a Bánátban ? Vagy Magyarországnak az osztrák iparfejlesztésed szemben gyarmattá süllyesztése Mária Terézia alatt és után? Vagy a százéves tospedés, melyből Széchenyi és a kiváltságos osztályhoz tartozó munkatársai rázták föl 'a nemzetet? Nálunk a bodroközi öreg paraszt még h nyolcvanas-kilencvenes években is visszasírta a 48 előtti időt, mikor nem volt annyi adó; mikor minden gazda kapuján négy ökör járt ki; mikor a kertekben annyi gyümölcs termett, hogy egész télre jntott reggelire kakastej (t.' L főtt aszalvány) s mikor a jobbágylányok ott neveledtek, ott tanultak sütni-főzni az úri udvarban. s í. t.

leg gondoskodott. a jobbágyairól.¹ A jobbágyság földhöz kötése e lázadás után nagy politikai hiba volt, mert az Alföld elnéptelenedésére vezetett. De a Dózsa-lázadás előtt s Mária Terézia óta a magyar jobbágy *nem volt földhöz kötve*; * érvényesülhetett ie; úgy tudjuk, a nagy *Bakócz Tamás* is jobbágy-fiúból lett esztergomi érsek.

Ezzel áttérhetünk fölvetett kérdésünkre.

	Nyert	Vesztett	Végeredmén
A magyarság	acn	456	—1 195
A románság	302	64	4- 298
A tótság	233	106	• -f 147
A németiség	1G8	116	+ 52
A szerbség	8	87	— 79

A nemzetiségek számaránya.

A nemzetiségek térnyerése. Az erőszakos magyarosítás vádját legcsattanóbban megcáfolja a *nemzetiségek térnyeréséről* szóló statisztika.³ Helységek szorint:

Itt bennünket főleg két megdöbbentő adat érdekel: egyik a *magyarság roppant térvesztése* — 195 elnémult harang, miként tudjuk, főleg az erdélyi részekben; hogy nem a stagnáló szász faj, hanem a szapora oláhság javára, azt mondanom sem kell. Másik, ami ezzel összefügg: *az oláhság roppant térnyerése* — 298 eloláhsodott község, túlnyomóan

¹ Erre nézve lásd gróf Csáky Krisztina, Lorántffy Zsuzsanna, Zrínyi Ilona s a többi magyar nagyasszony levelezését és életrajzi adatait s a nemesi kúriák patriarkális életét. Ez a szellem élelt fel a legújabb időben özv. b. Senuyey Pálné, ögr. Pallavicini Edénó, özv. gr. Pálffy Pálné, gr. Apponyi Albertné és gr. Károlyi Iászlóné s a többi nagyasszony szociálpolitikai munkásságában.

² Erre nézve lásd *dr. Czttler* Jonő tanulmányát a magyar mezőgazdaság fejlődéséről.

³ *Balogh* Pál adatai.

az erdélyi magyar és szász, de részben a délvidéki szerb s a keleti ruthón községek közül.

A *németség* törvesztése főleg ott következett be, ahol az egyke-rendszert nemzedékek óta fiző, tehát nem szaporodó *szász* elem a csekélyebb műveltségű oláhság, illetve a magasabb városi kultúrájú s az összeházasodás következtében elfinomodott 8 így enervált felvidéki *németség* tótság közé ékeződött, illetve az szaporodott el körülötte, tehát Erdélyben s a Szepességen; s most mégis ezek majorizálják mindkét területen a sokkal műveltebb német elemet. Ellenben a témyereség a szaporább s fizikailag még erősebb *svábság* részéről történt.

Ez a faji beolvadás szomorúan érdekes folyamat. Az kétségtelen, hogy a kultúrelomok mindig a magasabb kultúrájú vagy az erkölcsileg nagyobb fajsúlyú fajba hajlandók beolvadni. Innen a *városok magyarosodása*.

De viszont a műveletlen elemek minden beolvasztó kultúrhatásnak ellene szegülnek; illetve az egy nagy inert, tömeg, mely a nemzeti kultúráiét küzdőimében aktíve nem vesz részt, annak csakis passzív részese, esetleg a kész vívmányok felhasználója.

A témyereségek okai. Elemezzük ezt közelebbről, a) *Politikai okok*.

< Első ok maga a *Habsburgok* következetes *magyar-ellenes telepítési politikája*, főleg a török kiűzése óta. De maga a *magyar politika* is súlyos hibákat követett el, főleg a kiegyezés után. a *bl-es politika érdekében*, mikor a pártok egymást túllicitálva, vetekedtek a nemzetiségek iránti engedmények megadásában, mivel a *fajmagyarság* a dinasztikus politikával szemben mindig ellenzéki volt. A nemzetiségi kerületek szállították a *voksot*, e kaptak érte cserébe iskolát és mindenféle gazdasági kedvezményt (vasutat, gyárat), tehát a boldogulás feltételeit; a színmagyar kerületeket pedig a

nyakas ellenzékieskedésért az állam mostoha gyermek gyanánt kezelte; azért maradt az Alföld iskola nélkül;¹ azért nem volt elég vasútja, azért nem jntott oda gazdasági kultúra. Ez az elhibázott politika keservesen megbosszulta magát: míg a nemzetiségek a nagyobb kultúra által fegyelmeződtek és így gazdaságilag fejlődtek, a parlagon hagyott, dacos magyar, *nem törve a fegyelem fékét*, gazdaságilag is elmaradt; pld. a *termelő- és fogvasztószövetkezetek* túlnyomó része a nemzetiségek közt keletkezett,® azok vették hasznukat; míg a színmagyarság közt alig bírtak gyökeret verni s így a magyar gazdasági mai napig az elszigetelt egyéni erő kifejtésre van utalva ahelyett, hogy a szövetkezésben rejlő hatalmas erőforrást használná ki:

b) *Gazdasági okok.*

A magyarság az ország hegyes vidékeiről mindinkább az Alföld felé tartott, sőt sajnos ki is vándorolt s az így üresen maradt területet a *kultúrában kevesebb igényű népfajok foglalták el. így ment végbe az újabb román³ és tót beszüremkedés, főleg az orosz rubel segítségével.*

¹ Orvos és pap nélkül is. A bugaczi tanyai nép 30—40 km utat tesz meg orvosért és 1900-ban sok volt a meglett ember, aki még papot nem látott; akkor járultak első gyónásra, áldozásra e majd a pusztaszeri Árpádemléknél tartottak maguknak — pap híján — úrnapi körmenetet. (*Révész kecskeméti prépost adatai.*)

A magyar analfábéták legnagyobb száma pedig onnan kerül ki

² Főleg a mezőgazdaságra annyira fontos tojszövetkezetek. Még a *Hangyának* is, 1916. is, 879 magyar szövetkezetével szemben 277 tisztán nemzetiségi és 529 yegyesajkú volt, tehát felénél még akkor is több.

³ Ők észrevétlen jöttek-jöttek; a mi derék székelyeink pedig mentek, egyre mentek Romániába. És kormányaink e végzetes népcserét tétlenül nézték. Csak a társadalom lelkiismerete ébredt fel a 15 év előtti *székely kongresszuson* (lásd annak munkálatait). De már későn.

Erdélyben ezt a békés anektálást a román bankok folytatták tökéletes tervszerűséggel és politikával és ha kellett, pénzügyi áldozatokat is hozva, vásárolták össze a kisebb magyar és székely birtokokat, míg az összefüggő magyar területek lassankint kis nyelvszigetekké váltak. Ezeknek a beolvasztása már szinte magától ment.

c) *A beolvasztás.*

1. *A vallás által;* mert a megfogyatkozott magyar protestáns gyülekezetek, melyeknek leoladt számú tagjai nem bírták többé az egyházi adót fizetni, lassanként elpusztultak s a megmaradt régi hívek a gör. kel. templomba kezdtek jární, gyermekeiket óit kereszteltették; így már a második nemzedék vallást, nevet s ezzel együtt nyelvet is cserélt; a gör. kel. vallású különben is könnyebben fizeti a papját, mert az adót természetben adja meg. így némultak el a harangok Erdélyszerte.

2. *Mert a magyar épen kultúr-hajlámánál fogva könnyebben tanulja el az idegen nyelvet, mint megfordítva; nyelvi tekintetben különben is türelmesebb a legtöbb nemzetnél, ami társas életében is megnyilvánul.* De az oláh s tót nyelv ragad; mivel egyszerű, szókincse szegény, grammatikája könnyű. *A vegyes házasságban élők közt tehát mindig a magyar fél válik először nyelvében románná,* mielőtt a család teljesen beolvadna. Az eloláhosodott falvakban ezrekre megy a magyar vezetéknevek száma: Alsó-Pcrtesen pl. egy pár száz oláh lakos neve Hunyadi.

A szászok térvészteségc a románság javára a. szász népesedés stagnálásán kívül abból is magyarázható, hogy az erdélyi szász tájszólások egymástól annyira elütök, hogy a más-más falubeli szászok hamarabb megtanulnak olából, mintsem egymás tájnyelvén s így egymással inkább oláhol érintkeznek.

Az oláhság begyökereződésének és terjeszkedésének egyik tényezője maga a faj műveltlensége s elmaradottsága. Az oláh pópa népét készek arra

butította, hogy annál könnyebben vezethesse; e végből elnézte rettenetes *babonájukat*, sőt azt maga is táplálta bennük. Ha pedig valaki közülük nem hallgatott mindenben a pőpára, az a templomban való nyilvános kiátkozással fenyegette meg az illetőt, mitől rettenetesen féltek. Babonájukra olég egy példa. Ha a faluban egyik telién véres tejet adott, vagy hirtelen olhullt, azt mondták, *akit utoljára temettek el, az boszorkány volt* és az jár föl az állatot megrontani. Tehát a nép föl^zedődött, éjnek idején *kiásta* a temetőben a *halottat*, egy karóval *átszúrta a szive táját*, aztán a *holtat tneggyujtván*, visszalökte a gödörbe, s úgy földelte el újra.¹

¹ A faji öntudatot pedig azzal nevelték benne, hogy *a pap a templomban, a korcsmában* (már évtizedekkel ezelőtt is) hirdette a népnek, hogy jön * *Carol cárt*, elveszi Erdélyt a magyartól s az oláh népnek adja. A magyar nemzeti zászlót meggyalázták; Brassóban a Czenk tetején álló millénáris Árpád-emléket bemocskolták, kétszer megcsonkították, harmadszorra teljesen összezúzták és a mélységbe taszították. A majálisra menő magyar iskolás lányok hajából a nemzetiszín pántlikát kitépték.

Még könnyebben ment az összeolvadás a lótokkal a felvidéken, ahol nem csak a magyar nép, hanem a földesúr is mind beszélt tótul, még a maga családi körében is. A tót nyelvet a magyar nem is érezte idegennek; cselédnek pedig jobban szerették az alázatos, engedelmes tótot, mint az önérzetes, nyakas magyart. A tót aratók révén bizonyos patriarkális viszony fejlődött ki; az üve-

¹ Ez Hunyad megye oláh falvaiban megszokott dollog volt. (Gróf Gatterburgné Hermann Róza adata.)

² *A tót nem ember!* — tréfás mondás; kiegészítője, hogy a kása nem étel». Játszi kifejezése annak a fiziológiai ténynek, hogy a kásán élő tót nincs oly munkabíró, mint a szalonnán élő magyar. *Scotus* 'Viator' ezt is gyűlöletesen állítja be, mintha az a tót ember méltóságának tagadását jelentené.

ges, kanalas, do főleg a drótostót pedig az egész országban megfordult, sőt a világot bejárta s idegenben ő is mindig magyarnak mondta, érezte magát. A *pánszláv törekvések* a tót nép közé csak az amerikai propaganda s a háborús évek cseh agitációja révén hatoltak be. De már kijózanodott abból is s ma maga *Juriga* is a *Boldog asszony anyánkat*i énekl; *Hlinka* páter pedig kijelenti, hogy «amit a magyarok 400 év alatt nem tudtak elérni, az a cseheknek négy hó alatt sikerült (t. i. a *tótok megmagyarosítása*).¹

Az erdélyi *szászok* rideg, önző természetüknek megfelelően zárkózott faji életet éltek. A többi németességgel azonban eddigelé szépen megvoltunk; a városi iparos nép lassankint mindenütt elmagyarosodott (nemcsak a pozsonyi Eraxelhuberek fiai); ez kulturális beolvadás volt; sőt a *szepességi* és *délvidéki* német családokkal az alföldi magyar családok a *cseregyermek*ek révén szívélyes, sokszor atynfiságos viszonyba jutottak és azok büszkén vallották magukat magyarnak.¹ Amiben része lehet Nagy Lajos-kora s a Rákóczi-liarcok nagy tradícióinak is. Mostanáig a *svábokkal* nem volt baj; ők azt természetesnek találták, hogy gyermekeik magyar iskolába járjanak. Csak ezután se legyen, ha mesterségesen fejlesztik ki bennük a faji öntudatot s a centrifugális törekvést.

A *rutén* is megmaradt *gém fídlissimának*; csupán az Amerikát jártakba fészkelte be magát nem is faji, hanem dollár-önérezet. Ma az éhenhalásra ítélt rutén Magyarország felé fordulva imádkozik s az ungi rutén ujjonezok az Őket kísérő cseh katonákat az Ungba hajigálják s a magyar irredentáért rutén vér is foly.

A fentjelzett lehangoló jelenségekkel szemben

¹ Jellemző erre a késmárki Wein-cég agg főnökének válasza, mikor őt a brassói szász «német *testvér*» gyánánt üdvözölte. Mire ő ugyancsak németül: «A nyelvem német, de magam magyar vagyok.»

A trianoni béke értelmében elszakított területek és azok népessége.

Melyik államnak ?	Km ²	Összes népesség	Magyar	Német	Tót	Oláh	Rutén	Horvát	Szerb	Egyéb
Oláhországnak —	82,876	5,212,831	1,634,154	558,031	31,694	2,817,172	9,952	1,993	62,998	96,377
Cseh-Szlovákiának	56,379	3,535,940	1,083,600	265,585	1,702,927	26,368	441,802	2,635	387	62,636
Jugoszláviának —	90,933	1,518,043	459,107	306,426	46,360	80,232	10,774	91,706	373,274	145,161
Német-Ausztriának	4,378	346,052	44,224	245,632	573	35	50	49,374	13	4,851
Összesen —	164,627	10,662,966	3,221,085	1,376,674	1,781,854	2,923,807	462,578	145,708	441,672	308,985

Ezzel szemben a *Szent István* koronájához tartozó országok területe 279,759 km², a tulajdonképeni *Magyarországné* (Horvát-Szlavonia és Fiume nélkül) 222,224 km². A népesség pedig 1914-ben 28 millió, illetve 18.5 millió lélek. Tehát a megcsontított országtól területének $\frac{1}{4}$ részét, lakosságának mintegy 57 %-át rabolták el. Ha van igazság, ez nem maradhat így.

kétségtelenül megállapítható a magyarság bámulatos beolvastó ereje, azonban nem erő'szakkal, hanem kizárólag *erkölcsi felsőbbségé*vl.¹

A népesség megoszlása.

Lássuk immár *a népesség tényleges megoszlását nemzetiségek szerint*. Hazánk jogát területi épségéhez igazolja a *nemzetiségi statisztika is*. Horvátország nélkül (hol mintegy 100,000 magyar él) *a népesség megoszlása 1910. nemzetiségek szerint* a következő volt:²

Magyar	Német	Tót	Román	Ruthén	Horvát	Szerb	Egyéb
54·5	10·4	10·7	16·1	2·5	1·1	2·5	2·2%

A magyarság szaporodása az utolsó négy évtizedben *aránytalanul nagyobb*, mint a nemzetiségeké; az 1870-ben volt 6.163,438 lélekszámról 1910-ig 9.944,627-re, tehát 61%-kal emelkedett. Azonban ezt nemcsak *beolvastó erejének*, hanem *a faj egészséges őseréjének* is köszönheti, mely a születések számából tűnik ki. Míg pl. a magyarság *természetes szaporodása* 1914-ben 1000 lélekre 12.1 volt, a románságé csak 8.3, a szerbségé 7.0, a németségé 9·2; csak a tótságé volt több, t. i. 13.0²

¹ Erre nézve lásd Kovács Alajos értékes tanulmányát a Néptanítók Lapja í, 6. 32—33. ez,

² A világháború, a commune s a megszállók kegyetlenkedése azóta ezeket az erőviszonyokat a legnagyobb véráldozatot hozott magyarság rovására, sajnos, eltolta. Erről később bővebben. A tárgyilagos vizsgálódást azonban csakis a normális viszonyok alapján lehet folytatni.

³ A tót családok szaporaságában része lehet e népi igazi mély vallásos érzésének, melynél fogva a gyermeket Istenáldásnak tekinti. De a szorgalmas tót testileg sem oly degenerált, mint a tunya oláh. Házasságot se köt oly korán. Némely Vidéken az oláh kislányt már 12—13 éves korában férjhez adják; a tót ezt sohasem teszi.

A magyar kultúrolem nagy *beolvasztó hatással* volt a városokban a többi nemzetiségen kívül *A zsidókra* is, még pedig nem elnyomás, hanem *kultúr-hödi-tás* és a zsidóság konjunkturális alkalmazkodó képessége folytán.¹ Elzz el szemben a *román nép szaporodását gátolta* a házközösség, mely a parasztságnál a rokonsági ooncubinátust s ezzel a faj fizikai elkorceosulását vonta maga utáni; a *németeknél* valóságos *stagnálást*, okozott az egyke-rendszor, a *ruténeknél* a *gazdasági pusztulás* a galíciái kazár kiuzsorázás által.

Az elszakított területek. A románok, tótok, szerbek és horvátok az *ország összes lakosságának* alig tették 30-nál több %-át. A szerencsétlen trianoni béke mégis — a *természetes és gazdasági határok mellőzésével*, Magyarország területének majdnem *Vt* részét® ítélte ellenségeinknek. Ez esztelen követelések teljesítésével ez a kegyetlen béke a gazdaságilag is életképtelen Magyarországgal s pusztuló és erjedő, másfél milliós fővárosával nem a népek békéjét, hanem állandó balkáni viszonyokat teremtett Közép-Európábn.

A román zsákmány.

1. Aromáitok *által elrabolt 25 vármegyében* a lakosság abszolút többségét a románok csak *14 váltne-gyében* érik el. Abból is csak a nekik ítélt területen. Ezen a területen a számarány a következő:

Magyar	Német	Román	Egyéb
31.5	10.7	54.1	3.8

¹ E faji vonás következtében viszont most a megszállott területeken ők legelsőkül sietnek letenni a hűségesküt csehnek, oláhnak, szerbnek, sőt váltani cseh, oláh, szerb nevet is. Grotoszki pendantja ez a megszállás előtt még nálunk folyt rohamos és sippal-dobbal hirdetett *névmagyarosításnak*.

² T. i. a tulajdonképeni Magyarország 222,224 km² területéből 164,627 km.²-t, azaz 74%-ot.

a) Erdély.

Tehát a román többség 54.4 %-a áll a nem román népesség 46.2 %-ával szemben. De Erdélyben még ennek a többségnek előnyeit is kérdésessé teszi:

1. *Hogy a magyarság és a németiség összefüggő területen lakik közöttük; az erdélyi magyar megyék csaknem félmillió lakossága nem odatelepi-ictt, hanem ősi lakosság és ezek a magyar és német nyelvszigetek éppen ott szakítják meg a román nyelvterületet, ahol az Romániával érintkeznék.*

2. *Hogy a románok lakta terület igen nagy része hegyes, erdős, havas, tehát még gazdaságilag is kultúrátlan vagy éppen lakatlan.* 3. *Hogy a román nép nagy részének foglalkozása nem önálló vagy nem kultúr-foglalkozás; mezőgazdasággal foglalkozik ugyan a románság 89 % a, de ebből is 7.9 % törpegazdaságú, cseléd, munkás vagy pásztor.¹*

4. *Nincs egyetlen nagyobb, még 10,000 lakost szám láló városuk, tehát kultúr-központjuk sem, ahol a románság túlsúlyban lenne.*

Így 1910-ben:

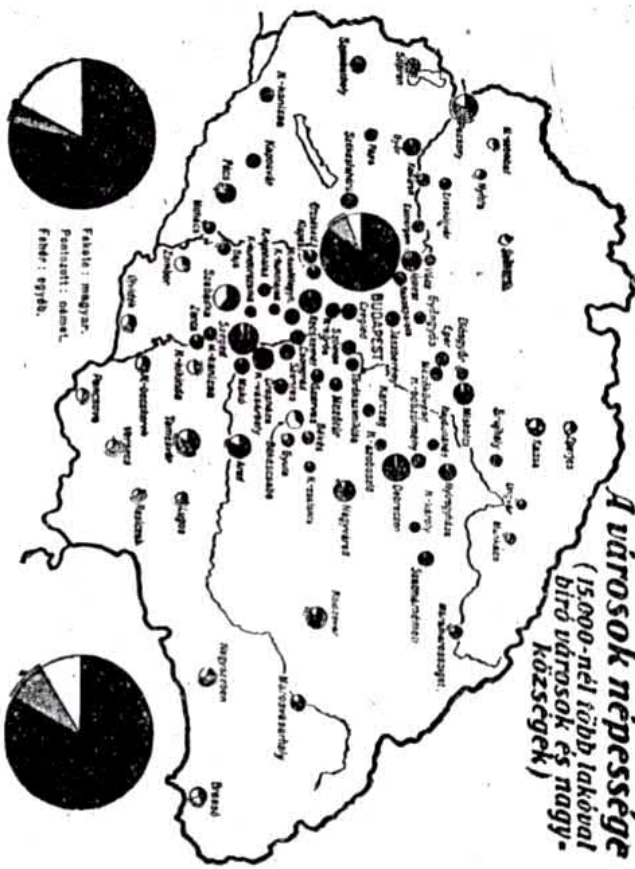
	Magyar	Német	Román
Kolozsvártt, (melyet fővárosukká erőszakoltak)	51,000	2,000	8,000
Brassóban	18,000	11,000	12,000
Déván	6,000	—	2,000
Maros-Vásárhelytt	23,000	1,000	2,000
Nagyenyeden	6,000	—	2,000
Nagyszébenben	7,000	17,000	9,000 lakott.

A két törvényhatósági jogú város közül Kolozs-várót.t pontosan 12.4 %, Maros-Vásárhelytt 8.7% volt a román lakosság. ,

Magában Erdélyben az oláhok hat megyében vannak kisebbségbeti; ezek közül négy tiszta magyar abszolút többséget mutat; még pedig:

Csik megye	86.4
Háromszék megye	83.4
Udvarhely megye	95.4
Marostorda megye	57.4

A városok népessége
*(15.000-nél több lakóval
 bíró városok és nagy-
 községek)*

S most még a megyéket is önkényesen szétdarabolják és új kerületi beosztást csinálnak, hogy még a régi megyék neve se emlékeztessen a nemzeti múltra. Tett már így Napóleon is Olasz- és Németországgal; s azok mégis újra egybeforrtak. Pedig az *Napoleon* volt!

b) A magyarországi vármegyék.

Erdélyen kívül csak Arad-, Szilágy- és Krassó-Szörénymegyében vannak a románok többségben; de magában Aradon csak 15.3 % volt a román. Ellenben a Bánátban abszolút kisebbségben vannak; így Torontálban 14.5, Temesben 40.1 %. A városokban pedig számuk elenyésző volt: Temesvárott 10.4, Verseczen 3.2. Pancsován 3.7 %. Elszakították azonkívül Csanád megyét 9.7%-os és Bihar megyét 44.9 %-os román lakosságával (de magán Nagyváradon csak 5.6 % a románság), valamint Szatmár megyét 32.8 % románsággal, holott Bzatomár-Németiben csak 2.8 % a román.

Ha már most azt az *egész területet* tekintjük, melyet Magyarország testéből a trianoni béke Románia számára kiszakított, azon 5.212,331 lélek lakik; ebből román 2.817,172, azaz a lakosságnak csupán 54 %-a. S a románok mégis egész Erdélyt — annak színmagyar vidékeit és ősi német kultúrájú területeit is — elrabolták. Csoda-e, ha a magasabb kultúrájú fajok ebbe nem nyugosznak bele? A belenyugvás faji öngyilkosság volna. Látják ezt már a *szászok* is, a kiket a zöldszász vezetők egyéni becsvágya s a kecsgetető román ígéretnek tereltek a nagyromán táborba. De Gundischoknak¹ azóta Erdélyből menekülniük kellett. S a szászok most már visszakívánják — mikor késő — a «barbár zsarnoknak» mondott magyar uralmat. Most már tudják, mi a barbár zsarnokság. A *dózecsi* csincs² megtanította őket rá. Sőt az erdélyi oláhokat is.

¹ Jellemzői hogy azóta már maga *Gündisch* is a «Vissza Magyarországhoz» dalt fújja, még pedig egyre *crescendo*.

² 25.

A cseh-szláv zsákmány.

Magyarország északi részében a tót anyanyelvűek nyolc vármegyében vannak többségben; ezek közül Sáros és Szepcs a keleti tótsághoz tartozik, mely nem akar elszakadni. Sáros eredetileg magyar volt és csak eltótosodott. Ezek a tót megyék mind együtt osztoztak a magyar nemzet jó- és balsorsában, együtt harcoltak velünk vallási és alkotmányos szabadságküzdelmeinkben s a török uralom idején, éppen úgy, mint Erdély, a magyar törekvések fenntartói voltak; úgy hogy még a nyugati tótságról sem tudható bizonyosan, vajjon egy minden cseh befolyásolástól mentes népszavazás nem döntene-e mellettünk és az elszakadás ellen? Azért fáznak a csehek a népszavazástól.

A csehszlovák állam részére azonban nem 8, hanem 23 vármegyét¹ szakítottak ki az országhói, tehát olyanokat is, melyekben a magyarság vati többségben. Ezekben az arányszámok a következők:

	magyar	tót	rutén
Győr	100 %	0 %	—
Komárom	94 %	3 %	—
Esztergom	97 %	2 %	—
Hont	51 %	47 %	—
Nógrád	44 %	53 %	—
Abaúj	63 %	29 %	—
Bereg	42 %	1/4 %	48 %
Gömör	55 %	42 %	—
Üng	33 %	23 %	39 %
Mármaros	11 %	0 %	66 %
Szabolcs	98 %	0 %	—
Ugocsa	46 %	0 %	37 %

Az egész 56,379 km²-nyi terület (3.585,944) lélekszámú népességéből:

magyar 30.2 %, német 7.4%, tót 47.5 %, rutén 12 %; tehát a 47.5 %-os tót kisebbséggel 52.5 %

¹ Nehányak nem egész területét, de azért színmagyar vidékeket is, mint a Csallóközt s a Bodroglókot.

másajkú többség áll szemben. De még maguk a tótok se mind kívánják az elszakadást.

Város csak egy van, mely tót többséget mutat: *Selmezbátíya*, 55 % tót lakossal. Dé az értelmiség ott is magyar. Elszakították azonkívül Pozsony megyéd Pozsonyt, a hajdani fővárost, ahol királyainkat koronázták. Holott ezen a területen, a városokat is beleszámítva, a tótság a lakosságnak csak 42%-át tette, mert magában Pozsonyban csak 14.9 % volt a tót elem. Sőt a csehek minde területeket a nép-jog sérelmével már a béke előtt megszállták, végig elkeserítve a színmagyar területek népét. Ám ezzel csak következetesek maradtak magukhoz: a múltban egyszer már voltak urak a felvidéken — *Giskra* és *Svehla* vezérlete alatt, mint *rablók*. De a Mátyás erős keze akkor is el tudott bánni velük.

A jugoszlávok zsákmánya. A *szerbek egyetlen megyében sincsenek többségben*. Számarányuk Torontál megyében 30 %, Bács-Bodrogon 20 %. Baranyában 12 %. A szerbség magyarországi szellemi középpontja *Újvidék*, de még itt is csak 34.5 % a számarányuk a 40 %-nyi magyarsággal és a 18 %-nyi német-séggel szemben. Mindamellettt ők is az egész Bánátot, sőt a Dunántúl egy részét is zsákmányul kapták.¹ S végül ott van a Német-Ausztriának ítélt terület: a nyelvében német, de szívében ée kultúrájában magyar *Nyugatmagyarország*² Ezt most akarata ellenére bekényszerítik az osztrák államszövetségbe. *Széchenyi* sírja idegen kézen!

Összegezés. A oláh, tót és egyéb szláv nemzeti-ségek tehát Magyarországon 29 vármegyében vannak többségben és ezzel szemben 44 vármegyét *szakítottak el* egészen vagy nagyrészen, 7-et pedig megcsontítottak. Még jogosnak látszó követeléseik teljesítése is a magyar kultúr-elem elnyomásával jár, *mert a magyarság mint államfenntartó faj nem*

¹ Az ősi magyar kultúrájú Péocetmég ma se üritették ki.

² 4.378 km² 34.6,052 lélekszáma; ebből 13% magyar: 71.4 % német.

lakik kizárólag összefüggő tömegben az Alföldön, hanem az egész ország területén áll őrt a kultúra, az alkotmány és a gazdasági élet védelmére. Innen a magyarság túlsúlya a városokban s a tisztviselői karban.

A magyarság beolvasztó erejét mindé fajokra¹ kultúrája mellett erkölcsi fensőbbiségével s szíves nyíltságával gyakorolta.® Hogy az erdélyi magyar a románsággal szemben keserű neheztelést táplált, annak is megvolt oka: még néni tudták elfelejteni a 48-iki oláh kegyetlenkedéseket, melyeknek annyi magyar család tagjai estek áldozatul. És ismerték a faj alattomoságát.

Nos, a trianoni béke által elszakított egész 164,627 km^s-nyi terület 10.662,366 lélekszámából 3½ millió a magyar (ennyi magyar kerül barbár műveletlen népek zsarnoki igája alá); 1 millió 376 ezer a német (ezek közül csak a szászok kívántak elszakadni; a többi németiségben a kába vezetők mesterségesen szították a centrifugális törekvést); 1 millió 782 ezer a tót (ezek jó része nem kíván elszakadni); még kevésbbe a 462½ ezer hűséges rutén; 2 millió 924 ezer az oláh, 145½ ezer a horvát, 441½ ezer a szerb, de még ezek közül is sokan megbánták az elszakadást; a 309 ezer vegyes ajkú nép közül a vend híven

¹ Aminek bizonyítéka a lioi'vát Zrínyi, az olasz Frangepán, a szerb Damjanich, a tót Klapka, a német Aulich, stb.

² Erre egy-két jellemző eset. Egy svájci származású német missziós tanító lánya az áll. képzőben teljesen ingyen helyet kap, noha az összes helyek be vannak töltve. Derék magyar tanítónő vált belőle. Egy szorgalmas lipői tót parasztlány szinte ingyenhelyet kap az állami képzőben s taneszközzel magyar társai segítik. Egy írástudatlan becskoros oláh pásztor leánya a képzőbe folyamodik; leendő társai már előre ellátják tankönyvvel, írószerral. Mikor pedig földijának beveszik, a havi 30 korona feltartásdíjat (ami akkoriban nagy pénz volt) ők adják össze s fizetik be helyette minden hó elején; vele pedig elhitetik, hogy ingyenes lett, nehogy fájjon neki. S ezt az egész gyöngéd segítő akciót egy tüzes magyar brassói képviselő leánya szervezte.

ragaszkodik a hazához, s már a *bunyevác* is kezd eszére térni, mióta papját nem engedik be az iskolába.

A faji vonások. Ami a békés együttélésnek szintén egyik fontos tényezője. Itt adjuk át a szót másoknak. Amaz *idegen utasoknak*, kik a XVIII. század végétől kezdve itt megfordultak s Bécsből jövén, a rossz szomszéd minden rosszakarátú ráfogását végighall' gatták, tehát a legrosszabbra voltak elkészülve.

Nos, az angol *Townson* Róbert L. D. 1793. ezt írja: «A magyar bátor, nagylelkű, kemény faj. *Voltaire* mondja róla: Büszke és nagylelkű nemzet, zsarnokainak ostora s uralkodóinak támasza. (Elege de Montesquieu, 100. lap)» S így fejezi be: «Itt búcsút mondok kedves Magyarországomnak . . . . Vissza-visszanéztem, megköszönve nagylelkű lakóinak a szíves fogadtatást. *A magyar nemes emberfai...* minden nemzet közt, amelyet utazásaim közben megismertem, *ezt becsülöm legtöbbré.*»

Rev. B. F. *Tefft* D. D. Philadelphiából 1852. így ír:

«... A mai magyar erős, viselete férfias, alakja arányos, könnyed. Higanyos s mégis móltóságos ... Természettől géni Alis. *Erkölcsei felfogása a legmagasabb rendű.* Büszkébb, hogysen bectelen, aljas vagy hitvány tudna lenni. Cselekvésében mindig a helyes és igazságos iránti eleven érzéke kormányozza. Mint ür,gondos, gyöngéd, nagylelkű.' Ha *szegény*, büszkesége nem engedi panaszkodni. Vendégszeretete határtalan. Szereti a szabadságot, de arra a más jogát is elismeri. A *szabadság* szó magában foglalja a művelt magyar egész életét és lényét. Jóllehet a *paraszt* a fényes külsőséget nem tartja be, mégis minden *egyébben egyenlő a fajtájabeli legbüszkébb mágnással.* . . . Mindenütt felismerszik vonásai kifejező voltáról és alakja méltóságáról... A *szláv* sokkal alsóbbrendű a magyarnál ... A *tót* szegény, tudatlan, piszkos, lealjasodott faj... A *szerb* is tudatlan, indolens, lealjasodott... A *szász* a legjobb földműves, de minden egyéb tekintetben hasonlíthatatlanul alsóbbrendű a magyarnál. . . *Ábrahám ivadékai* itt is városban laknak s *uzsorából*, ékszer-

és ruha-eladásból élnek s egy-egy Shylock milliókat gyűjtött . . . Volt idő, mikor annyira gyarapodtak, hogy magát a magyart is mintegy pénzügyi szolgaságban tartották s a nemzet összes pénzügyeit intézték. Jellemüket nem szükséges leírni. Elég annyi, hogy itt is, mint egyebütt, sohasem mulasztják el a *legnagyobb ígéretet* vagy a *legnagyobb megvesztegetésnek* engednek.» — «Az *oláhon* meglátszik, hogy mindig szolgaságban élt.»

A *magyarság fölénye*, melyet mindig megtartott, melyet mindörökre meg is kell tartania, egészen *jellemén alapszik* . . . mert a *székely* s némely *német* kivételével, a magyarban több a férfiaság s az uralomra termettség, mint tíz más fajban. Közte és a hazájabeli egyéb fajok közt akkora a különbség, mint az *amerikai* s a *néger* közt.¹ — A hódító magyar a leigázott fajoknak kezdetől fogva sokkal több szabadságot biztosított, mint akár Anglia a francia telepéseknek Észak-Amerikában. — A *megyei autonómia* a magyar alkotmánynak páratlanul álló vonása, melyhez csak az Amerikai Unió államainak függetlensége hasonlítható. Alaptörvényei szerint tehát Magyarország mindig *demokratikus* volt és lényegében *köztársaság*, csak ép a neve nem volt az.² A magyar magának sohasem követelt több jogot, mint amennyit önkényt megadott szláv vagy szász testvéreinek is. A magasabb tisztviselői állásokat ősidőktől fogva *választás útján* töltötték be ... A szabadságszerető magyar a *helyi önkormányzatból* alakilag és lényegileg többet megtartott, mint akár a magunk köztársaságának népe.*³

¹ Mit jelent ez a mondás amerikai ember szájából, csak az tudja méltányolni, aki látta, hogy ők otthon négerrel egy asztalhoz nem ülnek, sem egy fedél alatt nem maradnak.

² A tárgyilagos amerikai író 1852-ből való megállapítását ajánljak dr. Kemény György 6 még inkább a *XX. század*-osok figyelmébe.

³ S ezt az *Amerikai Egyesült-Államok* önértetes fia mondja!

Végül az angol *Knatchbull-Huggessen* 1908: így ír: «A civilizáció folyamata tisztára magyar volt. Az idegen fajok beolvasztása nem tüzzel-vassal történt, hanem a magyar nemzet erkölcsi felsőbbisége révén, melyről az annyira meg volt győződve, hogy esze ágában sem volt más fajokat megmagyarosítani . . . Ebben az országban a veszedelmeket mindig a magyar győzte le, mert a haza védelme nemesi kiváltság volt. A történelmet egyedül a magyar csinálta. Magyarország mindenha a vallási türelem hazája telt. A betelepült idegenek java magától olvadt be a magyarságba. A silányabb elemet, sajnos, elmulasztották meg magyarosítani; így váltak azok a Habsburgok kezében, ép tudatlanságuknál fogva, az abszolutizmus eszközeivé. Az alsóbbrendű fajok közt hiányzik az összefüggés vagy érdekazonosság: az országot összetartó elem mindig a magyar volt . . . Akik Svájc kantonális rendszerére utalnak, feledik, hogy Svájc népe három egyenlően civilizált fajhoz tartozik, melyek ott földrajzilag teljesen elhatároltan élnek, holott . . . Magyarországon a fajok össze-vissza vannak keveredve s a magyarság úgy áthatja az egészet, hogy föderációs célból lehetetlen volna földrajzi határokat megállapítani. — Alsóbbrendű civilizáció nem nyelhet el felsőbbrendűt. A tótnak 1850-ig még csak nyelvtana se volt, irodalma még kevésbé. Egy független Tórország el sem képzelhető; a ló autonómia pedig, mely magával hozná a magyar és német értelmiség függését a puszta számbeli tót többségtől, tűrhetetlen volna. Az oláhságra térve, így folytatja: «Magyarország nagyot vett azzal, hogy elmulasztotta Európát a román csel-szövények felől felvilágosítani. A románok századokig nem is gondoltak arra, hogy római származással dicsekedjenek .... De ha úgy volna .is, ugyan a román vérnek hány %-a lehet emez utódokban a balkáni ezerévi nomádelet után?... Bujtogatóik mégis Erdély önkormányzatát követelik, vagyis a tudatlan többség jogát a műveltebb s gazdagabb

elem kormányzására ... A városok mind egészen magyarok, vagy részben németek; tehát a *vagyon és civilizáció nem román* . . . Jó lenne figyelembe venni egy tényt: hogy bár a magyarországi román-ság műveltség dolgában mélyebb szintájón áll minden más nemzetiségnél, *Van egy hely, ahol a sötétség még sűrűbb: t. i. maga Románia, ahol a népnek csupán 13 %-a ind imi-olvasni s a tanköteles gyermekeknek csak 18 %-a jár iskolába.* — *Román művelődési középpontokat* Magyarországon nagyító üveggel se lehetne találni; Már pedig *külön nyelv külön műveltség nélkül* nem jogosít különös figyelembevételre. A *nép még netp nemzet, Mancim* szerint a *nyelv és származás csak nyersanyaga > a nemzeti épületnek* ... A magyarországi románok a *szabadságra éretlenek* lévén, felszabeditásuk után legott *felszabeditóik ellen lázadtak fel.* — *Magyarországot nem tarthatja össze egyéb, mint a magyar eszme s a magyar műveltség fejlesztése.* Magyarok teremtették meg és senki más, csak magyarok tartják fenn. *Európának s így Angliának is, mit sem érne egy oly Magyarország, amely nem magyar.*

A *föderalizmus* alkalmazható Ausztriára, melynek minden nemzetisége valamely nagyobb nemzet töredéke; de *nem Magyarországra*, ahol egy *homogén magyar nemzet* létezik, amely hegemoniáját 1000 év viszontagsága alatt fenn tudta tartani; *Magyarország* — Springer szerint, — *földrajzilag a leg-egységesebb ország*; annyira eszménye az egységnek, hogy a *politikai szétdarabolásra való minden törekvést csúffá fog tenni.** így az idegen tárgyilagos írók fajunkról és a többi itt élő fajról. Nekik talán elhiszik.

A kishitúségre pedig — legalább részünkről — nincs ok.

Ezzel áttérhetünk a tegnapi Magyarország gazdasági szervezetére és szociálpolitikai intézményeire.

IV. Gazdasági állapot.

Lássuk most, mit tett a magyar állam a nemzeti-ségéért gazdasági és szociálpolitikai téren?

Az önrendelkezési jogát visszanyert nemzet 1867 után *gazdasági életét* is lázas sietséggel kezdte a legmodernebb alapon kiépíteni. Itt is a teljes *liberalizmus* vezette úgy a nemzetiségekkel, mint a felekezetekkel szemben. *A magyar állam a nemzetiségek és felekezetek birtokvásárlási jogát és gazdasági erő kifejlesztését sohasem korlátozta, még akkor sem, mikor az a magyar faj rovására történt;*

Sőt támogatta is őket.

1. A nemzetiségi pénzüintézetek. Az első, kizárólag román pénzüintézet, a nagyszebeni *Albina* 1872-ben alakult; majd az *Astra* s a *Transsylvania*. A román takarékpénztárak száma 1913-ban 150 volt: azonkívül 73 hitelszövetkezetük is működött. A Felvidéken pedig cseh tőkével a *Tátrabank* alakult, mely főleg az Amerikába vándorolt tótok pénzét kezelte s az ő birtokvásárlásaikat finanszírozta. Bár ezt a hirtelen fejlődést a román pénzüintézetek főleg Románia kormányai és pénzüintézetei, illetve a tótok a cseh pénzüintézetek, nyilván politikai célú támogatásának köszönheték, a magyar kormányok fejlődésüknek sohasem vetettek gátat, sőt *a magyar állam jegybankja s a magyar nagybankok sok-millió hiteleket nyújtottak nekik.*

A hirtelen fejlődő intézetek, a román és cseh tőkére támaszkodva, hódító birtokpolitikát-követtek s a magyar kormány türelmes elnézése mellett az erdélyi részekben sikerült is mintegy 100 millió korona értékű magyar birtokot összevásárolniok és román kézre juttatniok s a magyar állam s magyar tőke által is támogatott e pénzüintézetek az utóbbi években 70,000 koronát fordítottak bevallottan kizárólagos román nemzetiségi célokra. Az oláh bankok ügynökei a *pópák* és *dászkalok* voltak. Ahol kiszimatolták, hogy *magyar birtokos* (akár úr, akár paraszt) anyagi gondokkal küzd, legott *felajánlot-*

ták neki az oláh bank olcsó kölcsönét, kezes nélkül, pusztá betáblázásra. A kamatért sohasem zaklatták. De mikor az összeg jól felgyűlt s a bank a birtokos oláh cselédje és napszámosa révén már kellőleg tudta a házi körülményeket, mikor meg tudta, hogy teljesen pénz nélkül van s nincs kihez fordulnia: akkor lépett fel a követeléssel; akkor megszólalt a dob s az árverésen a birtokot a bank pénzén az oláh napszámos potompénzen vette meg, a legkedvezőbb törlesztési feltételek mellett. Így cserélt a magyar föld gazdát; így került Erdély jó része oláh kézre.

A tótoknak is majdnem minden tótjellegű városban és községben volt nemzetiségi pénzügyintézetük. A Tátra-bank alaptőkéje 1914-ben 900,000 kor., betétje 62 millió korona volt, mely cseh támogatással a felvidéki magyarság rovására agresszív, hódító birtokpolitikát folytatott s a magyar állam ezt is tűrte. Hatalmas jellegzetesen nemzetiségi pénzügyintézetei voltak a 230,000 főnyi erdélyi szárszágnak. A szerbeknek is számos tőkeerős, kizárólagos nemzetiségi pénzügyintézetük volt a délvidéken.

Mind e pénzügyintézetek az ügyvitel és levelezés terén szabadon használták az illető nemzetiség nyelvét s kizárólag a saját fajukhoz tartozó tisztviselőket alkalmazták. Holott az állami és magyar pénzügyintézetek tisztviselői karába bármily nemzetiségű bejuthatott és azok a hitelnújtásból nem zártak ki senkit.

2. A nemzetiségek állami adója. Mint fentebb láttuk, a magyar állam milliókkal támogatta a nemzetiségi iskolákat és egyházakat, noha a nemzetiségek túlnyomó része (románok, rutének, tótok) igen csekély összegű adóval járultak hozzá a közterhek viseléséhez és így az általuk tömegesen lakott területek az államháztartás szempontjából erősen passzívák voltak s azokra a magyar államkincstár állandóan ráfizetett. Így 1895-ben Magyarországon összesen 180 millió korona egyenes állami adót írtak elő: ebből hét, túlnyomóan románlakta vár-

megyére mindössze 9.2 millió korona, 12 tót és rutén többségű vármegyére pedig csak 11 millió, tehát együttesen 20 millió, vagyis az állami egyenes adónak csak $\frac{1}{9}$ -ed része esett; míg maga a magyar jellegű Budapest székesfőváros 25 millió, négy magyar vármegye pedig 20 és Vio-ed millió, a magyar, német és vegyes jellegű területek együttvéve 160 millió korona egyenes adóterhet, vagyis az egész egyenes adóteher $\frac{8}{9}$ -ed részét viselték. Kétségtelen tehát, hogy ezeknek az elmaradott gazdasági kultúrájú nemzetiségi területeknek fejlődése azonnal megakadt és azok kultúrátlanságba siilyedtek volna vissza, mihelyt az állam a gazdag és jól művelt területek adófeleslegéből nem juttatott volna e területek igazgatására s kulturális és gazdasági fejlesztésére.

Teljesen rosszhiszemű tévedésen alapult tehát *Scotus Viatornak* az az állítása, mintlia a magyar állam a begyülő adójövedelemből a nemzetiségeknek nem juttatott volna megfelelő részt, illetve a tőlük befolyt adót «magyarosító» intézményekre fordította volna. Ellenkezőleg, a magyar állam bőkezűen támogattott a nemzetiségi vidékeken is mindenféle kultúr- és népjóléti intézményt. De világos, hogy közvetett adóban is nagyobbarányú jövedelmet vett be az állam a jómódú, művelt magyarságtól, mint a szegény, elmaradott nemzetiségektől.

A foglalkozás. A foglalkozásra térve, a honfoglaló pusztai magyar a síkságot szállta meg: a hegyvidéket pedig a többi fajoknak engedte át; csupán Erdély keleti hegységei közt vert gyökeret az ősmagyar székelység.

A síksági magyar túlnyomóan földművelő, a hegyvidéki nemzetiségi nép ellenben állattenyésztő, bányász vagy iparos. Túlnyomóan idegen származású volt a városi iparos és kereskedő elem is; de ezek idővel elmagyarosodtak. A zsidóság a kereskedelemre s az iparra vetette rá magát; a mezőgazdaságban mint bérlő üzérkedett. Földbirtokot aránylag későn kezdett szerezni; de az utóbbi két év-

tizedben rohamosan terjeszkedett e téren is s az értelmiségi pályákat is ellepte.

3. A gazdasági kultúra. Gazdasági kultúra dolgában a dunántúli *magyar* s a *sváb* mellett az *erdélyi szász* vezet. Szabadságával élve, műveltsége, önfegyelmzése és szervezőképessége folytán bámulatosan fejlett gazdasági kultúrát teremtett és intenzív, rendszeres, okszerű gazdálkodást folytat.

Ezért gazdagszik és módjában van művelődni is.

Erdély leggazdagabb és legműveltebb nlpfaja. Sajnos, hogy az immár három nemzedéken úzótt egyes kétgyermek-rendszer életerejét csökkentette; így csak vagyoniilag képes terjeszkedni, számbelileg nem. Kultúrgócpontjain tehát a műveletlen és gazdasági-lag fejletlen oláhság szaporodott el.'

Az *oláh* csak kivételesen él kultúréletet. Túlnyomó többsége kéménytelen, ronda faviskójában együtt lakik kecskéjével, sertésével a képzelhető légantihigienikusabb s a házközösség folytán, erkölcsére is kiható viszonyok közt; csak öltözetét díszítve, házát, házatáját elhanyagolja s földjét is csak egész primitív módon műveli. Tápláléka szinte kizárólag a kukorica s ha az be nem érik', a pelágra terjed el a nép közt.

Sajnos, papjai, tanítói igen sok esetben korántsem akarják e népet emberhez nem méltó állapotából kiemelni. Szántsándékkal hagyják tudatlanságban, esztelen babonájában. Sokszor maga a pópa s a Mászkál a falu uzsorása. Az autonómia tehát gazdasági téren sem vált be; a lelkiismeretlen vezetők kezében így vált a 'kiskorú nép nyomorának okává. Ez a tapasztalat kényszerítette az államot egyrészt az iskolák szigorúbb ellenőrzésére az adott segély révén, másrészt a gazdaságilag' elmaradott nép szervezésére a népjóléti intézmények által.

A keleti hegyvidéken hasonló nyomorúságos helyzetben tengődött az éhhetetlen *rutin*, míg a *hegyvidéki akció* nem segített rajta.

Annál életrevalóbb, szorgalmasabb, takarékosabb

és vállalkozóbb a *székely* s a többi erdélyi *magyarság*, számra összesen mintegy félmillió, melynek eredeti népművészetét bámulja és becsüli a külföld is, míg a székely népballadák a skótokéval vetekednek. S most mégis a magasabb kultúrájú két fajt — a magyart és németet — vetették alá a sokkal alacsonyabb kultúrájú oláhnak és szerbnek,

A *tót* többnyire szorgalmas és takarékos. De maga a cseh, bár egészben s főleg gazdaságilag és zeneileg műveltebb, az elrablott területeken eddig csak kultúrát rombolt s a magasabbfokú műveltség továbbápolására. vagy ép fejlesztésére teljesen képtelennek bizonyult.

A földbirtok megoszlása. A nép gazdasági helyzete legnagyobb hatással a földbirtok megoszlása van; Hazánkban még mindig sok a nagy és kötött birtok s bár annak túlnyomó része erdő, mégis hozzájárul a nép megélhetésének nehezítéséhez s a mezőgazdasági proletariátus szaporításához. De itt nem lehet szó a nemzetiségek gazdasági elnyomásáról, mert a proletariátusban a magyarság aránylag nagyobb számban van képviselve, mint a nemzeti-ségeké

1910. a *birtokmegoszlás nemzetiségek* szerint a következő volt:

1657 nagybirtokos közül :

magyar	német	tót	román	ruthén
1515	97	4	26	1

19,432 középbirtokos :

magyar	német	tót	román	ruthén
13,328	2679	777	1249	67

1.838,123 kisbirtokos közül :

magyar	német	tót	román	ruthén
743,392	194,462	242,187	462,705	68,752

958,855 törpebirtokos közül :

magyar	német	tót	román	ruthén
367,379	81,038	134,032	274,244	26,526

Növeli a bajt a *kisbirtok elaprózódása* az *egyenlő örökösödés* révén s az oláhság közt a *ház- és vagyonközösségből* származó pörök, melyek csak az ügyvédnek használnak, míg maga a család belekoldusodik.

A nagybirtokból szabad forgalmú birtok volt 11,018,500 hold, de ebből három millió hold erdő, tehát szabad forgalomra alkalmatlan. Kötött vagy korlátolt forgalmú volt 15 és $\frac{1}{2}$ millió hold; ebből erdő 8 és $\frac{1}{2}$ millió hold.

Egy év alatt 387,000 hold közép- és nagybirtok cserélt gazdát; ¹ de 1905—1913, holdat parcelláztak.

A *nemzetgyűlésen* most tárgyalták a *föld-birtok-reformot*, melynek célja a meglévő nagy ellentétek kiegyenlítése a nagybirtok maximálása által; továbbá még a mezőgazdasági művelésre alkalmas birtoktestek parcellázásával a törpebirtok kikerekítése s lehetővé tétele annak, hogy a nincsetlen kétkézi munkás is földhöz juthasson. Ez nagyméretben való folytatása lesz ama *parcellázási akciónak*, mely a föld népe érdekében az utóbbi 10—20 év alatt megindult. Ezt egészíti ki a kisbirtokok alakítása *földbérleti szövetkezetek* által.²

A **gazdálkodási rendszer.** A *gazdálkodási rendszert* sajnos, még túlnyomóan extenzív s így a termőföld jelentékeny része ugarban marad, főleg

¹ A háború alatt az ingóvá lett birtokok nagy része zsidókéze, a parcellázott földek nagy része nemzeti-ségi kéze került. 1910. már .V9 millió kát. hold volt zsidókézen, a bérleteken kívül; azóta ez a szám a *bankok* birtokszerezése révén a magyarság rovására nagyot emelkedett. S csak 1905—1913. a parcellázott 921,325 kát. holdból oláhkézre 104 §zer, tótra 90 ezer, németre 37 ezer, ruténre 38 ezer, szerbre 15 ezer jutott, a *magyarság birtokvesztése* pedig 100,000 holdat tett.

Lásd erre nézve dr. *Kemény György*, már említett tanulmányát a *Népt. L.* 1920.27—28. sz.: *Magyarország mezőgazdasága.*

² Ily *földbérleti szövetkezeteket* nálunk először az egyetemi ifjak *Országos Széchenyi Szövetsége* szervezett.

a kisgazdáké. Okszerű gazdálkodási rendszerre az állam a kisgazdákat *mintakisgazdaságok* felállításával igyekezett szemléltetve oktatni, tőleg a hegyvidéken. Tehát voltaképp ez az intézmény is a nemzetiségeknek vált javukra. Az *állattenyésztés* minden oldalú fejlesztésére az állam nem kímélt költ'séget, fáradságot; különösen a hegyvidéken *tenyésztési-kiosztással* és *tej szövetkezetek* alakításával, aminek szintén az otlakó nemzetiségek látták leginkább hasznát.

Iparfejlesztés. Az *állami iparfejlesztés* államsegély, tarifális és egyéb kedvezmények által kezdettől fogva a határszéli területekre, tehát a nemzetiségi vidékekre irányult (Zsolna, Brassó, Fiume, Ungvár stb.) úgy, hogy annak is közvetve a nemzetiségek, illetve a vállalatokban nagytőkéje által érdekelt zsidóság látta hasznát.

Közlekedési politika. A nagystílű *közlekedési politika* Baross Gábor nevéhez fűződik, ki az olósó *zóna-tarifa* által a perifériákat mintegy közelebb hozta a központhoz s bekapcsolta a határszéli helyeket az országos forgalomba; de a szellemi forgalom lehetővé tétele által a *nemzeti egységes kultúrának* is fontos tényezője lett; a fegyelmezett, kötelesség-érző személyzet pedig a magyar állameszmének vált erős, megbízható támaszává.¹ Vasutaink építése (Fiume, Zsolna, Orsóvá, Predeál, Lawocne felé) a nemzetiségeknek kedvezett; míg a székely körvasút, mely életére a székely földnek, csak alig néhány éve nyílt meg.

Vízügy. Gazdasági szempontból nagy jelentősége van a *vízügyi politikának* is. Magyarországon az ármentesített terület 3.822,000 hektár, tehát *több, mint az európai egyéb ily területek együttvéve.* » A víztől elhódított e területek dús jövedelmet hajtanak a délvidéki szerbeknek és románoknak is, de

¹ A közvélemény ezért zúdult fel az államvasutak bérbeadásának terve ellen, életösztönével megérezve az abban rejlő nemzeti veszedelmet.

főleg a sváboknak, akik ott egykor maguk is szívós kitarással szárártgatták a mocsarakat.

Az erdészet. Az óriási erdőbirtokok révén az erdészet is nagyjelentőségű gazdasági ág. Maga az állami erdőbirtok 2 millió hold s ennek 90%-a nemzeti-ségi vidékre esik, tehát épp a nemzetiségi szegényebb népet juttatja keresethez és haszonhoz. A kormány t. i. az állami erdők körül levő bér-gazdaságokat parcellázva, felében s harmadán a nép-nek osztotta ki. Ugyancsak a hegyvidéki népnek juttatta a *kincstári havasi bérleteket* is; a havasokon pedig több millió korona költséggel *havas-gazdasági* berendezéseket létesített, melyeknek a jószágát ott legeltető nép veszi hasznát.

Ezenkívül az állami erdőgazdaságokban 65 élelmi-szerraktár létesült, miknek rendeltetése a munkás-népet olcsó és jó élelemmel és ruházattal látni el. Azok egy évi forgalma meghaladta a 20 milliót. Az állami erdőgazdaság révén évente mintegy 36 millió korona jutott közvetlenül a *hegyvidéki*, tehát túlnyomóan nemzetiségi népnek s csak kis része az erdélyi hegyvidéki magyar népnek.

A bányászat. Ugyancsak a nemzetiségek látták elsősorban hasznát az ország *bányászatának*, mint-hogy a gazdag kősó- és kőszénbányatelepek s az ércbányák, valamint a földgáz- és egyéb források is, nagyrészt a nemzetiséglakta hegyvidéken vannak: tehát azok révén az ott lakó nép jutott keresethez. Ugyanez okból a *fürdők* és *ásványvizek* révén is nagyrészt a nemzetiségi nép nyert' munkát és meg-élhetést.

Fiume. Óriási összegeket áldozott a magyar állam a kiegészés óta az olasz és horvát nemzetiségű Fiuméért. A vasutat, kikötőjét, dokkjait sok millió költséggel elsősorban magának építette az állam; de az állami s államilag segélyezett- ipartelepek (dohány-, keményítő-, papír-, rizshántoló-, torpedó-, csokoládé-gyár) az ottani nemzetiségek megélhetését szolgálták, valamint a sokféle *állami iskola* is az ő kultúrszükségeiket.

4. A gazdasági oktatás. Közvetve befolyásolta az ország s így a nemzetiségi vidékek gazdasági jólétét is a *gazdasági oktatás*, mely a *töbftermelés* szempontjából az összes népoktatási intézetekben el van rendelve,¹ már az elemi iskola III-ik osztályától kezdve; továbbá a *gazdasági iskolák és főiskolák*, melyekben a nemzetiségi ifjak is tanulhattak s mindenféle kedvezményben épp úgy részesültek, mint a magyarok; végül a gazdasági tudományos intézetek, minők a Földtani Intézet, az Élettani kísérleti, Tejkísérleti, Rovartani, Növénytermelési, Erdészeti, Növényélet- és kórtani és Vetőmagvizsgáló stb. állomások s ka világhírű, a maga nemében páratlan Mezőgazdasági Múzeum a gazdasági szak tudást fejlesztik s bár szinte kivétel nélkül lelkes magyar tudósok és szakemberek alkotásai s ^{8/9} részben a magyar megyék adójából tartattak fenn, de a nemzetiségiak közül is a tudnivágyók előtt mindig nyitva álltak.²

tí mindezt akkor tette a magyar állam a nemzetiségekért, mikor a hatalmas *Anglia* Írországot elnyomta; mikor *Németország* Posenben a lengyel birtokokat kisajátította; mikor *Oroszország* a finn alkotmányt megfojtotta s a lengyelt ősi hazája földjén földönfutóvá tette (az egyszer eladott földet lengyelnek többé nem volt szabad visszavásárolnia) s anyanyelvét. még a templomból is kitiltotta; és tette ezt akkor, mikor Horvátország a Julián-iskolákat üldözte s Moldvában a csángók, magyar iskola híján, már nyelvüket is alig bírták megőrizni.

¹ Ezzel megelőztük a műveit külföldet.

² A délvidéki svábok a párisi békekonferenciához intézett beadványokban — *A bánát-bácskai kérdés, európai kérdés* — épp a magyar mezőgazdasági intézmények fejlettségével s a szerbeknél minden ilyes hiányával érveltek az elszakítsa ellen.

V. Szociálpolitika.

A modern állam fejlettségének és valódi kultúrfokának legbiztosabb fokmérője azonban a helyes *szociálpolitika*, vagyis a népjóléti intézmények. S a magyar állam talán e téren fejtette ki a legértékesebb munkát ép a nemzetiségek javára.

Felismerve az autonóm vezetés hiányait, az állam tudatos, tervszerű szociálpolitikával szervezte, költséget, munkát nem kímélve, a nép gazdasági fel-emelésére, egyik *népjóléti intézményt* a másik után; még pedig nem csupán a fajmagyar népért, *sőt inkább a magyarság rovására s annak adó feleslegéből elsősorban az elmaradott, gazdaságilag gyöngye nemzetiségekért.*

1. A gyermekvédelem torén Európa kultúrországai közt Magyarország vezet. Az *Állatni Gyermekmenhely*, mely 60,000 elhagyott vagy züllésnek kitétt gyermeket gondoztat, többnyire vidéken, tisztességes családoknál és a *Gyermekvédő Liga* nagystílusú munkát végzett az ország egész területén a nemzetiségek javára is. Az *anya- cs csecsemővédelem tanítását* az állam az iskolákban kötelezővé tette.¹

A kisedóvás. A *kisedóvás* nálunk régi, kegyelettel őrzött tradíció, mióta *Brunswick Teréz* grófnő Budán 1838-ban az első *Angyalkertet* létesítette. A *kötelező kisedóvást először nálunk rendelte* törvény, még 1891-ben. Teljesen végrehajtva ma sincs; de az állam s a társadalom egyre több óvodát és menedékházat állít. 1913—1914-ben összesen 2958 ily intézmény működött $\frac{1}{4}$ millió gyermekkel. Ezek közül 2357 volt magyar, a gyermekeknek pedig 77%-a magyar, 9%-a tót, 8%-a német, 5%-a román, 1%-a rutén és 2%-a vegyes.

1910-ben az akkori 2229 óvoda közül állami volt 1094, községi 709, társulati 103, felekezeti 237, egyéb 86 s az államiak közül 570 egészen nemzetiségi, 353 pedig vegyesajkú községben működött, vagyis

¹ Ebben is megelőztük a külföldet.

723 nemzetiségi községben magyar óvónő vigyázott és gondozta a kisdedeket. A nem állami óvodák, ha nem magyar nyelvűek is, *államsegélyt* élveztek. 1910-ben 575 óvoda és menedékház 386.000 K állami segélyben részesült nemzetiségi különbség nélkül.

*Scotus Viator*nak tehát nem volt igaza, amikor az óvodában csak a magyarosítás eszközt látta: részben az is; de elsősorban *gyermekvédő* intézmény, s ezért csak sajnálni lehet, ha a nemzetiségek felekezeti autonómiájuk dacára — aránylag oly kevés óvodát szerveztek; különösen a románok, rutének és tótok; holott fajuk védelmére a törvény nekik is megadta a lehetőséget.

Ifjúságvédelem. Az *ifjúsági leány- és legényegyesületek* minden népiskolával kapcsolatban cl vannak rendelve. A városokban folyó *patronage-mwnba*, podig a loányvédelmet terjesztette ki mindenféle nemzetiség leányaira. Úgyszintén a *fiatalkorúak jogi védelme*, az országosan szervezett *patronage*,¹ a *gyermekbíróságok* és a *javítóintézetek* épp úgy védtek és védik a nemzetiségiek kiskorúit, mint a magyarokét. A modern igazságszolgáltatás e munkájában is túlnyomóan a művelt magyarság férfi- és nő tagjai vesznek részt, a *nemzetiségi fiatalkorúak* javára is.

2. Közegészségi intézmények. A magyar állam részben a társadalom közreműködésével egész sorát tartja fenn óriási költséggel a közegészségi intézményeknek, minők a kötelező védőhímlőoltás,⁸ a klinikák, a Pasteur-intézet, a kórházak, a gyógy-pedagógiai intézetek süket-némák, vakok, gyengeelméjűek számára stb. Mindezeket túlnyomó részben a magyar megyék adójából tartották fenn; de működésük a nemzetiségi vidékekre is kiterjedt.

Ide tartozik az *Országos Gazdasági Munkás-pénztár is*, a gazdasági cselédek és munkások balesetelleni biztosítására. Ez évi 1 K 20 f járulék fejében

¹ T. i. a *fiatalkorúak* oltalmazása.

² Mellyel szintén megelőztük a külföldet.

baleset alkalmával a munkásnak ingyen orvosi kezelést, gyógyszert és pénzbeli segílyt biztosít. A díj fizetése a munkaadót és a géptulajdonosokat terheli. Ennek a pénztárnak 1914-ben 722,229 tagja volt; fenntartásához az állam 200,000 koronával járult; 502,000 K segílyt osztott ki s orvosi kezelésre, gyógyszerre 247,000 koronát fizetett ki. A munkás nyugdíjat is biztosíthat magának: ez azonban nem kötelező. Ennek az intézménynek áldását az országban élő mintegy félmillió nemzetiségi mezőgazdasági cseléd és munkás is élvezte, illetve élvezzi.

Az ipari munkásság javára működő s voltaképp régibb szervezet a *Munkásbiztosító Pénztár*, melybe a belépés szintén kötelező. Sajnos azonban, a destruktív elem oda is befészkelte magát s a népjóléti intézményt politikai izgatás eszközévé tette. Ezért volt kénytelen a kormány annak autonómiáját felüggeszteni.

A postatakarékpénztár. *Gazdasági szempontból* első helyen említendő a *postatakarékpénztár*, melyet az állam azért szervezett, hogy a tőkegyűjtést a legkisebb jövedelműeknek is lehetővé tegye. Ez az egész országot behálózva, a nemzetiségi területen is a jólét egyik forrása lett. 1914-ben a betett tőke 114 millió K, a cheque- és clearing-forgalom együttesen mintegy 12*4 milliárd volt. Ebből jelentékeny rész esett a nemzetiségekre is.

3. A szövetkezetek. Még fontosabbak a *szövetkezetek*. A gróf Károlyi Sándor által 1884-ben meghonosított *hitelszövetkezetek* azóta óriásilag kifejlődtek. Az Országos Hitelszövetkezeti Központnak 1916-ban csak a nemzetiségi vidékeken a következő szövetkezetei működtek:

7 tót többségű megyében	93 szöv.	51 mill. forg.-mal
3 rutén	123	36
8 román	199	115 ¹ / ₄
9 vegyes nyelvű	358	384 ³ / ₈

Nemzetiségi megyékben 773 szövetkezet összesen 586.85 millió forgalommal. Tehát ez a *magyar* pénz-

intézet majdnem $\frac{3}{5}$ milliárd erejéig védte meg a *nemzetiségeket is az uzsora ellen.*

A *Hangya fogyasztószövetkezeti központ* pedig a nemzetiségi vidékeken is széleskörű működést fejtett ki a nép javára. 1916-ban 879 magyar szövetkezetével szemben 277 szövetkezete volt tisztán nemzetiségi és 229 vegyesajkú községekben (ezek közül tót 181, román 46, ruthén 5). Kötelékébe 1918-ban 2000 szövetkezet tartozott mintegy 400,000 taggal. Áruforgalma 211 millió, összes forgalma 742 millió volt. Fennállása alatt a falusi népből tisztességes *kislcereskedő-osztályt* nevelt; leszoktatta a népet a hitelbevásárlásról s tagjait jó és olcsó áruval látta el; természetesen a *nemzetiségi vidékeken is.* Sőt 1916-ban a szinte kizárólag nemzetiségi hadikárt szenvedett községeket 66,000 K *kamatmentes* kölcsönnel segítette. *Kulturális* célra pedig a *nemzetiségi nép* javára 44,767 koronát fordított, míg a *fajmagyar* nép javára mindössze 1000 koronát.

1918-ban a földművelés és a termelőmunka javítására tett 3 milliós jubiláris alapítványa is épp úgy javára vált a nemzetiségeknek, mint a magyarságnak. Szintúgy a *közgazdasági egyetem* létesítésére tett milliós alapítványa is.

Mindkét szövetkezeti központ lelkes magyarok alkotása s intézményeik áldásában bőkezűen és egyenlő arányban részesítették az országot minden vidékét *nemzetiségi különbség nélkül.*

A *nemzetiségek javára* is működnek és működtek a többi szövetkezetek is, összesen mintegy 1000 *szakszövetkezet.* Sőt ezek közül 469 í *tej szövetkezet* túlnyomóan a *nemzetiségi vidékek* gazdasági jólétét mozdította elő; magyar vidéken, sajnos, alig van közülük egynehány.

Az oroszdúlta falvak újraépítése. Tisztán a *nemzetiségek javára* válik az a kormánysegéllyel fogantatosított társadalmi akció, melynek célja az *oroszdúlta falvak újraépítése* volt. E falvak érdekében az egész magyarság megmozdult; a magyar városok egy-egy házat, egy-egy falut akartak felépíteni.

Rövid idő alati 9 millió korona gyűlt össze. A munkát egységes terv szerint a kormány hajtotta végre s a felperzselt, lerombolt, azelőtt primitív faviskókából álló falu helyén most modern, csinos, higiénikus házakból álló utcák emelkednek.

A háziiparfejlesztés. Ugyancsak a nemzetiségek javára vált elsősorban a *háziipar-fejlesztés* is, melyet állam és társadalom egyenlő áldozatkészséggel karolt fel, mert főleg a hegyvidéki népek igyekezett általa téli keresetet biztosítani. Az Izabella-Egyesület az összes nyugati *tótlakta* vidékekre kiterjesztette működését. Zemplénrácón a *rutén*, Csetneken a *tót*, Zsebelyen a *szerb* nép látta hasznát a társadalmi háziipar-fejlesztésnek.¹

Még többet és tervszerűbben tett az *állam*, az egyes vidékek természeti viszonyaihoz alkalmazkodva, a hegyvidéken a szövést, fonást, fafaragást s a faipart fejlesztve, szövetkezeti alapon is; a délvídeken pedig a kosárfonást honosította meg s tanfolyamok tartása, szövőszékek, szerszámfa és egyéb anyag kiosztása s az értékesítés szervezése által könnyítette a *háziipar fejlesztését* és ezzel a nemzetiségi nép megélhetését is.

4. A hegyvidéki akció. A népjóléti intézményeknek csaknem minden ágát felölelő működést fejtette ki az *állami hegyvidéki akció*, még pedig ⁹/io-ed részben a *nemzetiségi nép* javára. Mintegy 10 év előtt eredetileg csak a kiuzsorázott rutén nép megmentésére indult meg. De azután felismerve az ország más vidékein is mutatkozó bajokat, az összes hegyvidékekre kiterjesztette működését. 1911-ben már 21 vármegyét ölelt fel, figyelmét kiterjesztve a nép mindenfajta bajára, szükségletére:

1. A *gazdálkodás* terén fejlesztette tenyészállatok kiosztásával s a gazdák oktatásával az *állattenyésztést* (1914-ben 420 tenyészbikát, 534 méhcsaládot osztott ki); rétvjavításra 30,000 koronát fordított; azonkívül takarmányt szerzett be kedvezményesen áron stb., stb.

2. A *gazdasági ismeretek terjesztésére minta-*

kisgazdaságokat rendezett be, *előadásokat* tartott, 1914-ben hét háztartási tanfolyamot kisgazdák leányai számára, továbbá 115 községben 385 népszerű gazdasági előadást, 17,390 hallgató számára; vetőmagot, gépeket, műtrágyát osztott ki; kísérleti telepeket és gyümölcsfatelepet létesített; gazdasági iskolát állított és az értékesítésre a népet kioktatta.

3. *Háziipari tanfolyamokat* szervezett; 1913-ban 347 tanfolyamot 176,300 K költséggel Kosár-és gyékényfonásra, fafaragásra, soprűkötésre, szövésre, csipkeverésre, játékszer készítésre tanította ki a népet, gyógynövényt gyűjtetett és munkát közvetített.

4. *Gazdakörbe* szervezte a *gazdákat*. Hitel-, fogyasztási-, tej- és állatbiztosító *szövetkezetét* létesített; népházat, szövetkezeti házat épített; 1914-ben már 77 gazdakör, továbbá 181 hitel-, 25 ipari-, 18 állatbiztosító s 57 háziipari szövetkezet működött 3546 taggal; azonkívül 93 szövetkezeti boltot tartottak fenn.

5. *Kutat* ásott, *vízvezetéket* készített, *vizeket szabályoztatott*, ingyenes *jogi segélyről* gondoskodott, főleg az uzsora ellen; *elemi csapások* esetén segélyt nyújtott; *megmunkáltatta a betegek földjét*; küzdött az *alkoholizmus* s a többi *népbetegségek* ellen stb. Szóval nincs az a baja a népnek, amire a gyógyítást ne kereste volna.

Az állam e munkára bőkezűen adta a pénzt; de a pénznél is értékesebb maga a végzett munka. Bámulatos az a lelemény, mellyel a szervezést végző lelkes emberek az illető vidék és nép szükségleteihez és viszonyaihoz alkalmazkodtak. S ezt a minden testi-lelki erőt lekötő, szinte apostoli munkát a nemzetiségéért *csaknem kivétel nélkül lelkes magyarok végezték*, akik arra voltak büszkék, hogy az elmaradott népet nyomorából és tudatlanságából ki tudták emelni s mindannyian szinte fanatikusai voltak a maguk munkájának. E nép mentő munka magyar elmék conceptiója volt, részleteit a magyar agy tervezte s a kivételben is a magyarság legjobbjai

működtek és működnek közre.¹ És ez így van nálunk a szociálpolitika egész vonalán. *Nincs nemid, amelyik annyit lett és áldozott volna a kebelében élő nemzetiségek kulturális és gazdasági emeléséért, mint a magyar.*

Míg a nemzetiségek minden népjóléti és kultúr-intézménye szűkkeblűen kizárólag a saját fajukra szorítkozik, addig ami népjóléti és kultúr munkát a magyarság és a magyar állam végez, abból sohasem zárt ki senkit, az mindig az egész társadalom javára van, nemzetiségi különbség nélkül. Sőt az állam a hegyvidéki akcióban és az iparfejlesztés terén a nemzetiségek javára még sokkal többet tett, mint a fajmagyarság javára. Annyit, mint a magyar állam, a földkerekség egyetlen országa, még az Amerikai Unió sem tett idegenajkú polgáraiért: mert maga az állam seholsem szervezett azok részére népjóléti intézményeket: még kevésbé állított részükre az ő nyelvükön iskolát.

Ez bizonyítja legjobban *az államalkotó magyar faj politikai érettségét, kormányzásra termettségét* és nemes egyéniségében rejlő jogát az elsőségre. Mert az uralkodásra az hivatott, aki a felelősséget vállalja és a gyengébbeket meg akarja és meg tudja oltalmazni és róluk gondoskodni tud és akar. Ezt pedig e hazában nem teszi más, csak a magyar, aki az ország minden részében szétszórta, mindenütt a szervezés, a kormányzás, a gazdasági erőgyűjtés, a kulturális színvonal emelésének munkáját végezte és végzi s hordozza is érte a felelőség súlyát. *Minden más faj csal: szűkkörű, a saját fajára szorítókozó munkát végez; csupán a magyar*

¹ És most e gyönyörű munka majdnem mind félbeszakadt; akik azt szervezték, végrehajtották, azok most kiüzve, földönfutók; vagy már örök pihenőre tértek, mint *Lavotta* János, e munka egyik lelkes szervezője - A «felszabadítók» nem a nép jólétén, hanem megnyomorítás&n dolgoznak: elviszik termését, sőt a megszálló katonák ki is rabolják.

végez egyetemes, az egész ország minden népfajára kiterjedő gazdasági és kultúrmunkát. Ez adja meg jogcímét az államalkotásra, nem a számbeli túlsúly, sem a nagyobb fizikai erő. Ezért nem lehet ebben az országban más faj államalkotó, csalt ti.

Ezért nincs itt jomalapja semmiféle korlátlan faji autonómiának. Ha a törvényhozás meg is adja a kisebbségeknek az autonómiát, az nem lehet svájci mintára teljes, hanem csakis korlátolt autonómia; mert nemzet itt, ezen a földön nem lehet más, mint a magyar, amely itt önálló szellemi és nagy áldozatokkal virágzó gazdasági kultúrát teremtett s a kormányzás minden gondját és felelősségét vállalta és gondoskodását az ország minden ajkú népességére egyaránt kiterjesztette. Ebben s nem a politikai hatalom ezeréves gyakorlásában bírja jogcímét az uralkodásra. S ez adja meg Szent István Magyarországnak a magyar nemzeti jelleget. Ezért megbonthatatlan annak egysége.

A faji demagógia ideig-óraig törekedhetik annak megbontására. De a higgadtabb elemek józan élet-ösztönükkal érzik, hogy boldogulásuk az oltalmazásukra képes egységes magyar nemzethez van kötve, mint ahogy ahhoz volt kötve a múltban is.¹ A nagy tömegek centripetális vonzása ez, amely fizikai törvény. Az erkölcsi világban ezt a vonzást az erkölcsi /elsőbbiség még hatványozza.

Ennyit a kishitűeknek. Az öregeknek.

És ez a politikai érettség nálunk nemcsak a kiváló egyéniségek kiváltsága; megvan az magyar fajunk minden rétegében — az egyszerű parasztban, az öreg cselédben; még a tapasztalatlan fiatal leányban is intuitíve, valami kifinomult faji ösztönnél fogva. Én legalább sohasem tudtam sem növendékeimet, sem régi cselédet, se magyar pa-

¹ Igou érdekes megállapítások találhatók a gazdaság-
kulturai viszonyokra nézve a délnagyarországi svábok-
nak a békekonferenciához intézett — A bánág-bácskai
kérdés európai kérdés — c. emlékiratában.

rasztot idegennel vagy más faj óbelivel szemben úgy gyöngédségre figyelmeztetni, hogy el ne értette volna s ne lett volna kész az illetőt gyöngéd, elnéző oltalomban részesíteni. Fajunk drága öröksége ez a kifinomodott politikai ösztön; ebben nyilvánul erkölcsi felsőbbisége és ebben rejlik beolvasztó képességének titka is. A magyar pszichének ez az a vonása, mely az idegen utasokat annyira megkapta s mely velük a magyar faj erkölcsi felsőbbiségét megérezte.

Ez a felsőbbiség nincs politikai divathoz kötve. Amíg ez bennünk megvan, addig ez a nemzet, addig ez az ország magyar lesz, ha akárhányféle nyelven fognak is tanítani az iskolákban.

Ennek a rokontalan, árva nemzetnek a Gondviselés ezt adta talizmán gyanánt az élet útjára, hogy azt varázserejével megvédelmezze.

Baj csak akkor érheti, ha talizmánját elveszítené.

Ennyit az ébredő magyaroknak. A fiataloknak.

Áttekintettük a nemzeti kulturmunkát gazdasági és szellemi téren. így fest a valóságban az az «/íwi'a» , melyről az 5000 éves faj «szociológusai» olyan becsmérőleg szoktak nyilatkozni.

És most térjünk át a *mára*.

A JELEN.

I. A nemzetiségek helyzete más országokban.

De előbb egy kis kitérés.

Ezt tette Magyarország nemzetiségeiért s a bevándorlottakért. Hogy bántak velük más országokban? Ma nem árt ezt leszögezni. A cári *Oroszország* a *finn* alkotmányt elkobozta, a finn hazafiakat Szibériába száműzte, vagyonukat lefoglalta, nyelvüket üldözte s az orosznál sokkalta műveltebb finnt orosz zsarnokság alá vetette. *Lengyelországot* teljesen bekebelezte, tűzzel-vnssal oroszosította; ha lengyel földjét eladta, többé visszaszereznie sem volt szabad: a lengyelek a közhivatalokból ki voltak zárva; a lengyel nyelvet nemcsak az iskolákból, de még a templomból is kitiltották s a r. k. lengyelséget az orthodox vallásra kényszerítették; sőt az orosz kémek — mint cselédek — még a családok szentélyébe is behatoltak: ¹ s a szerencsétlen feladottnak Szibéria s a kancsuka járt ki. Hasonló elnyomatásban volt részük az *észteknek*, a *letteknek*; a *töröknek*; a *tatárnak*. S a véres faj-üldözés a *programokkal* ott kezdődött.

A *Leninék* Oroszországa pedig tűzzel-vassal terjeszti a vörös szabadságot, átgázolva minden, ami útját állja s csak más jelszó alatt, de ép úgy irtja, pusztítja a más fajbelieket: ettől nem menekül más, mint a hitszegő *cseh* s az izig-vérig bolsevista *zsidó*.

¹ Nemzeti költők verseit szalmazsákban rejtegették s azokat a lengyel kis fiú csak lopva tanulgathatta.

Mindez köztudomású.

De nem volt irigylésre méltó a nemzetiségek sorsa a «művelt nyugaton» sem.

Németország a *lengyeleket* gazdaságilag még jobban elnyomta, megadva az államnak a kisajátítási jogot a lengyelek birtokára; őket magukat s nyelveket pedig szintén kizárták ott a közhivatalokból.

Hasonló módon németesítettek az *elzászi* franciák között is. A *Kongó*-állam benszülettjeivel űzött kegyetlenkedéseik pedig magát a birodalmi gyűlést is megdöbentették.

S az alkotmányos szabadságára annyira büszke Angliában?

Az írek elnyomtatása,¹ lázadásaik vérbefojtása s a *búrok* elnyomtatása köztudomású; de azt már kevesebben tudják, hogy a *britt világbirodalom Indiában* évente mintegy 1½ millió embert juttat éhhalálra, azáltal, hogy a nép főtáplálékát, a rizst, aranyért külföldre viszi; az éhséglázadások elfojtatását a nagy Verescsagin megrázó képe tárta a világ elé. Azt pedig csak az igen beavatottak tudják, hogy a *walesieket*, sőt magukat a róm. kath. angolokat is, mint szorították ki a közéletből.²

Franciaország francia kultúráját kényszerítette rá a *bretonokra*, a pyrenaousi *baszkokra* s a savoyai és corsicai *olaszokra* is. Színes alattvalóit pedig az egész háború alatt ágyútölteléknek használta.

Belgiutban egész a legutóbbi évekig maga az

¹ Ott ma is napirenden van a tömeggyilkosság ügy a *sinnfeinek*, mint az *ulsteriek* részéről. Sőt *Cork* városát csak a minap megtorlásul maga az angol katonaság gyújtotta fel: a múzeum a Carnogie-könyvtár s minden egyéb kultúrintézmény a lángok martaléka lett.

² Az *Asquith* által most tervezett *devolution* (vagyis külön parlament Skótországnak, Walesnek; Írországnak pedig teljes önállóság, csak personál-unio) az Impertum szétbomlására vezetne, ezért a nemzeti érzésű angolok ellenzik is. De jellemző, hogy ily terv egyáltalán fölmerülhet. Visszahatás ez is a múltban követett elnyomó iránnyal szemben.

ősi *flamand* kultúra volt elnyomva, amely pedig egykor *Rubensszel* ajándékozta meg a világot.

Sőt az *Amerikai-Egyesült Államokban*, tehát a szabadság klasszikus hazájában is, a *néger* még ma is kiközösítette a társadalomnak; a *sárga faj* bevándorlását szigorú törvény korlátozza¹; de maguk a fehér bevándorlók is (noha az olaszok, írek, magyarok, lengyelek száma milliókra megy) ki vannak téve nemcsak a teljes gazdasági kiszipolyozásnak, hanem a faji beolvasztásnak is, a szépszerivel reájuk kényszerített *angol* kultúra révén. S ezt minden yankee természetesen találja.

S végül saját véreink *Horvátországban* és *Moldvában*. Ott a magyar vasutas-családok s még a *Julián-iskolák* is folytonos üldözésnek voltak kitéve; itt pedig Moldvai *csángó* véreink nem hogy magyar kultúrárt fejleszthettek volna, de még nyelvüket is alig bírták megőrizni.

A más nyelvűek iránt, *Svájcot* kivéve, egyetlen ország sem volt oly türelmes, mint hazánk.

De a világháború alatt is egyetlen egy országban sem bántak oly jól az ellenséges államok ott rekedt alattvalóival. Az internáltak vagy kiutasítottak sorsa mindenütt szánalmas volt: nemcsak nyomorogtak, de megalázásoknak is ki voltak téve.³ Egyedül nálunk élt és keresett tovább az angol, olasz, francia, mintha mi sem történt volna.

Mégis minket mondanak barbárnak B mégis minket vádoltak elnyomással a *Scotus Viatorok* és az *aüdeulschok*. De vájjon szerettek volna szászaink a poseni lengyelek sorsára jutni Nagynémetországban? Vagy tótjaink a lengyelekére Orosz- vagy az írekére Angolországban?

Ám az árulkodókra rácáfol maga az a tény, hogy a hazájából kibujdosott magyarság nagy része

¹ A legújabb bili szerint a *japánnak* földet sem szereznie, sem bérelnie nem szabad.

² A francia nők a magyar internáltakat leköpdösték; a németekkel még külön dolgokat is követtek el.

Amerikában maradt; míg a tót, rutén, sváb, oláh, szerb, ha ki is vándorolt innen, de mihamarabb visszavándorolt s aztán az amerikai pénzen birtokot is vásárolt és meglépesedett. Miért nem maradtak a szabad Amerikában? Miért jöttek vissza a magyar elnyomás alá? Tudták, miéit? Tudták, hogy úgy sehol sem érvényesülhetnek, mint itt, ahol a szegény tót fiú püspöki, sőt a hercegprímási székbe is bejuthat; ahol a sváb parasztfiúból miniszterelnök, a szerb fiúból tábori püspök, a zsidó fiúból igazságügyi és kereskedelemügyi miniszter lehet.

Így fest a magyar elnyomás a valóságban.

Mindez egyszersmind fajunk kultúrhódítása is.

Miként az volt Zrínyi, Petőfi, Damjanich, Klapka, Aulich s mind a többiek, kiknek egyéni tehetsége akkor virágzott ki, mikor az *egységes ifiagyar kultúra* részesei lettek s a *magyar nemzetbe beolvadtak*.

A *magyarság erkölcsi /elsőbbiségét és államalkotásra való hivatottságát* nem pusztán itt járt s fent idézett külföldi barátaink ismerték el, hanem maga fajunk legnyíltabb ellensége is: *Scotus Viator*, akit igazán nem lehet irántunk való elfogultsággal gyanúsítani. Könyve 301. lapján ezt mondja: «Az Orsovától Kiseneveig, Constanzától Nagyváradig terjedő Nagyrománia álmom, amely komoly vizsgálódásra nem érdemes . . . Nincs számottevő ember, aki ily fantasztikus követeléseket meg tudna védeni, mert azok megvalósulása nemcsak Magyarországra jelentene veszedelmet, hanem magára Romániára, sőt Európára is — ezt jól tudják Bukarestben. —

A román irredenta törekvés mind beteges és bűnös vágyakozás.»

De *Scotus Viator* tovább megy: el se tudja képzelni, hogy *a magyarság valaha a fajok autonómiájába* beleegyeztek, tehát ennél kevésbbé erő-

¹ Racial problem in Hungary (1908).

² Amit ma komoly terv gyanánt fontolgatnak magyar politikusok is, noha annak logikus következménye

szakos megoldást keres: az egyenlő titkos választójogot, a megyei közigazgatás reformját s a nemzetiségi törvény végrehajtását — ezektől várja a faji probléma teljes megoldását. Konklúziója ez:

»Minde reformok büntetlen hagyják Szent István koronájának tekintélyét, valamint Magyarország területi épségét s a magyar nyelv túlsúlyát, amely továbbra is az állam nyelve marad, a parlamenti vitatkozás,¹ a központi végrehajtó hatalom s a felső bíróságok kizárólagos nyelve. Hivatalos nyelve lesz az a két magyar egyetemnek s mindenféle középiskolának kötelező tárgya.»

A fajok erőviszonya.

Ezt *Scotus Viator* még a világháború előtt írta. A háború a faji erőviszonyokban nagy eltolódást okozott. A legvitézebb fajok kipusztultak (a magyar, a bosnyák, a horvát, a szerb); a gyávák megmaradtak és elszaporodtak (a cseh, a román *). Magyar fajunkra ez a háború végzetessé vált; nem azért, mivel elvesztettük; hanem mivel a tűzvonalban férfinépünk virága irtódott ki; asszony népünket pedig a nélkülözés és a bánat senyvesztette el.

nem lehet más, mint Szent István koronájának szét-hullása; confoderatio, de nem a Kossuth nagy stíljében; sokkal inkább keleti Svájc, a Jászi conceptiója szerint. Holott ma maguk a nemzetiségi vezetők is ki-jelentik, hogy ők nem politikai autonómiát követnek, csupán a 68-ki törvény végrehajtását.

Nagyon tanulságos erre nézve a svájci Laur fejtegetése «Parasztdemokrácia Svájcban» című füzetében. (A *Magyar Gazdaszövetség* kiadványa.)

¹ Arról, *Scotus Viator* úgy látszik nem is tudott, hogy a magyar országgyűlésen a horvát képviselők saját nyelvükkel élhettek, holott a zágrábi sátorban ugyanez a jog nem volt biztosítva a három elszakított magyar megye (Szerém, Pozsegn, Eszék) képviselőinek.

Voltak más fajbéli ezredek is,¹ amelyek vitézül állták a tüzet. De köztudomású tény, hogy a legbiztosabb halálba mégis a magyar ezredeket küldték;² azért-e, mert azok voltak a legmegbízhatóbbak, vagy azért-e, hogy (a hagyományos bécsi politika szerint) a magyar faj pusztuljon? — Tény az, hogy a magyar ezredek kereteit négyszer-ötször töltötték ki újra;³ olyan is volt, amelyik egészen felmorzsolódott, úgy kellett újra összetoborozni.⁴

A tűzvonalbeli szörnyű emberlétpusztulást az teszi még szörnyűbbé, hogy míg ők ott élelem és muníció híján véreztek el, addig a front mögött garmadával állt az élelemszer s a muníció. Csak épp az utánpótlás volt hiányos. Kinek a bűne volt ez? Azt itt ma hiába feszegetnék. Nekünk csak a *nemzeti szempontból* lesújtó tényt kell megállapíta-

¹ A felvidéki tót (főleg a trencsényi, nyitrai), a horvát, a bosnyák, a bácskai sváb, sőt egy-egy román ezred is; míg a többi németiség idegrendszerrel nem győzte eléggé.

² A Kárpátokba, Przemyslbe, a Rokitnói mocsarakba, a Doberdóra, a Monte San Michelóre, a Piavéhez — mind, mind a színmagyar fiúkat küldték. A német hadvezetőség is minden veszélyeztetett frontra magyar csapatokat kért.

³ A borsodi 34-esek mindjárt a háború elején úgy kipusztultak, hogy egy hét alatt otthon 2000 özvegy lett. A székelyföldön pedig voltak falvak, ahol nem maradt életben épkézláb férfi, csak gyermek és aggasztván. És itt szolgáltassunk igazságot az egyetlen élő Habsburgnak aki híven kitartott mellettünk s a tűzvonal golyózáporában is igazi édes apja volt katonáinak, de azok aztán tűzbe is mentek érte: a «palatinus» Pista unokájának, akit én csak áldva hallottam katonáitól emlegetni.

⁴ Cseh ezredek is megszűntek; de egészen más okból. A hírhedt 28-asok árulása köztudomású. Szomorú a dologban az, hogy mikor az árulás miatt megfogyott cseh ezredekét újjászervezték, akkor is magyar fiúkat soroztak közéjük s a hű magyarok vére az áruló csehekre hozott dicsőséget.

nunk; hogy *elesettekben, súlyos sebesültekben és sebesülten hadifogságba jutottakban* számarányához képest *magyar fajunk vesztesége volt a legislegnagyobb.* Tetézte a bajt, hogy a hadifoglyok közt is a magyarság szenvedett legtöbbet — nemcsak Uszkóbben a szerbektől, hanem az orosz fogolytáborokban is a cseh felügyelőktől, sőt orvosoktól; ez az oka, hogy aránylag a magyarok közül kerültek haza legkevesebben, azoknak is nagyrésze teljesen elnyomorodva. *Ez a szörnyű emberpusztulás tette lehetővé a későbbi összeomlást is — kint a fronton és bent a lelkekben, a két forradalomkor.* És ez magyarázza a *kishitűséget* is (még jó hazafiakban is). A I kimerült, vérét vesztett nemzet *neuraszténiája* ez, amely magától fog elmúlni, mihelyt kiépül és új erőre kap.

Szükséges e tényeket emlékezetünkbe idéznünk, hogy a továbbiakat megértsük.

Tehát a világháborúban legtöbbet vérzett a magyar; mégis az rokkant belé. *A kevésbbé értékes, kevésbbé vitéz, kevésbbé ellentálló, de élve maradt /ajok pusztá számbeli többségükkel túlsúlyra jutottak.*¹

Ehhez járul a *faji öntudat* felébredése — a világháború, de főleg a Jászi-féle autonómia-tervek következtében — még azokban is, kik érzésben az államalkotó fajjal összeforttak s akiknek gondolkozásába az autonómia lehetősége, tehát az arra való törekvés befészkelte magát. (Ennek hatása alatt ma már a zsidóság is nyíltan vallja fajiságát, sőt cionizmusát.)

De már józanodnak ki azok is. És az igazi politikai autonómiát csak az érvényesülni vágyó törtető vezetők kívánják, (meg egy két naiv, doctrinair ábrándozó); maga a nép széles rétege az autonómia szót nem is érti s beérné nyelve szabad hasz-

¹ Persze itt nem abszolút, csak relatív többségről lehet szó. A statisztikai adatok még csak részben gyűltek össze.

Bála tavai magyar közigazgatás alatt, a magyar vármegyében.¹

Barbár iga alatt.

A kép másik fele.

Lássuk most, mily sorsra jutott a megszállt, illetve az elszakított részek magyarsága? Ne feledjük, hogy az *Oláhországnak* ítélt területen 2.817,172 oléhval szemben 2.495,195 nem román él; s a *cseheknek* ítélt területen a tótság csak 47.5 %-át teszi az összes lakosságnak. A *Szabidhoz* csatolt területen a szerbek száma még annyi sincs. Tehát *összescti három s egynegyed millió magyar vérünk került erkölcsileg vagy kultúrailag alsóbbrendű fajok uralma alá.*

Hogy élnek azok hatalmukkal?

Nyelvünket elfojtják, a tanítás s a vallás szabadságát sértik s az egyéni szabadság legelemibb követelményeit s az emberi méltóságot lábbal tiporják.

Nyelvünk használatát s *nemzeti színeinket* eltiltják és idegen nyelvet kényszerítenek ránk. Egy kis fiút, aki Pozsonyban nemzetiszínű zászlót mert kitűzni, a cseh katonák lelőttek. A marosvásárlieyi megyei főorvos feleségét, aki nemzetiszínű kokárdát tűzött föl, férjestől megbotozták. Kolozsvárit egy előkelő főúri leányt botoztak meg, mivel könnybe lábadt a szeme az oláhok bevonulásának láttára. Egy másikat ellenben azért botoztak meg, mert a bocskoros katonákat lemosolyogta.

Az eperjesi zsupán a megyei tanítótestületi ülésen eltiltotta a magyar szót. Válaszul 350 torokból zendült fel a Himnusz. Katonasággal üzette őket szét s a vezetőket Illavára vitette.

Szabadkán a szerbek tiltották el a magyar szót s a többi közt két bunyevác fiút úgy megkínóztak érte, hogy azok kiugrottak az ablakon és szörnyet haltak.

¹ Az erre vonatkozó hiteles adatokat lásd a *Teridetvédő Liga* irattárában.

A botozást, mely nálunk fél évszázada, megszűnt, korra, nemre, műveltségi fokra és egészségi állapotról való tekintet nélkül alkalmazzák.¹

Trencsén-Tepliczen egy közjegyzőné botoztak meg a magyar szóért a csehek nyílt utcán; az szegény beleőrült s a debreczeni tébolydában meg is halt.

Az oláhok öregeket, gyermekeket, sőt áldott állapotban levő asszonyokat is megbotoznak; akár-hány belehalt.

Temesvárott a Levente-kör mintegy 200 tagját kínozták meg az oláhok; az idős férfiaknak nem is a hátukat, hanem a hasukat verték s aztán ott tartották őket, hogy végignézzék a diákok kínoztatását (egyik fiút tüzes vasra ültették) s ezzel bírják őket beismerő vallomásra.

A *tisztviselőket* eskütételre kényszerítik; aki a hűség-escüt megtagadja, megbotozzák, bebörtönzik. kiűzik vagy túsul elhurcolják, kit Dobruzsába, kit a maláriás Albániába, kit Spielbergbe.¹ Legújabbán már *kultúrharcot* is kezdtek: a magyar keresztény felekezetek elnyomásával (az oláhok, akik, még bibliafordításukat is nekünk köszönik!) a papi fizetések elvonásával s a hűségescüt megtagadó felekezeti tanárok kiutasításával. A templomgyalázást már előbb kezdték: Kolozsvárit karácsonykor, mikor bent a nagymise állt, ők a templom előtt zeneszórá kólót járták; még román «úrihölgyek» is!

1919 február 1-én az erdélyi vasutasok fizetését nem adták ki; sem az özvegyek nyugdíját, sem az árvák segélyét. Mind hiába. Derék vasutasaink szíve vérzett; de escüt a bitorló oláhnak mégse tettek.³

¹ Holott a mi most életbeléptetett *dereslörvényünk* annyira enyhe s alkalmazása annyira humánus, hogy elriasztó hatása aligha lesz az árdrágítókra. Ennyi hatásért szinte kár volt ódiumát magunkra vennünk.

² T. i. n csehek.

³ Nem tettek máig sem. Az oláh rájuk van szorulva; tehát hagyja őket.

Az *elfogottakal* olykor hihetetlen kegyetlenséggel kínozzák. Csúcsán egyik csendőr kezét-lábát lecsonkították s a nyílt sebet besózták. Egy másiknak hátát hasították fel s azt sózták be. Most a sztrájkoló munkásokat kínozzák: Petrozsényben egynek a kezét a padlóhoz szögezték, úgy verték agyba-főbe.

De ami ennél is fölháborítóbb: a hitveseket férjük, anyákat leányaik szeme láttára becstelenítik meg és megfordítva. Ez a háború minden borzalmánál borzalmasabb.

Mindé borzalmak mellett ott van az összes elszakított területeken a *gazdasági elnyomás* és a *magyar kultúra elfojtása*. Erről alább bővebben.

II. Az országcsonkítás következményei.

De a politika — jól tudjuk — nem törődik az egyéni szenvedései. Őt csakis az az európai érdekű kérdés érdekli: *mi lehet az országcsonkítás várható következménye?*

1. A *gazdasági romlás*. Csonka Magyarország gazdasági élete tönkre jut: a kalászos síkság nem élhet meg az erdős hegyvidék fája, vasa, szene nélkül. Ebből nem eredhet más, mint az ország gazdasági romlása és a szellemi kultúra pusztulása.

2. Egy új, megnövekedett *Balkán*, hol a politikai és nemzetekközti véres összeütközések napirenden lesznek.

3. Az *irredentizmus*. Ez a magyar irredenta elkeseredettebb, véresebb lesz minden eddiginél, mert nagyobb okunk lesz rá. S mivé lesz akkor a *népek szövetsége* s a *világbéke*, melyet a békekonferencia képmutatón zászlajára írt?

4. A *bolsevizmus*. Az a Magyarország, mely kilenc évszázadon az európai kultúra öre, ápolója, védelmezője volt, tűzfészekké válhatik. Ma még talán kigyógyulhatna sebeiből, megtarthatná helyét Európa szellemi közösségében s ősi alkotmányának oltalma alatt biztosíthatná az itt élő népek boldogulását. Az a Magyarország, amely századokon át tulajdon

testével védelmezte meg Európát, állandó veszedelmévé váljék Európának, izzó zsarátnokká, melytől a világ bármely percben lángra lobbanhat?¹

Vájjon ez a művelt világ érdeke?

Európa ezt nem akarhatja.

*

Az előbbi sorok még jóval a kommün előtt: 1918. decemberében íródtak. Sejtelmünk nem csalt. Március 21-én a *bolsevizmus* kitört, lángba borítva ezt az egész szerencsétlen országot s négy hó alatt összeesombolva mindent, amit 1000 év civilizációja alkotott: az állam keresztény erkölcsi alapját, a politikai és közigazgatási szervezetet, a polgári társadalom gazdasági munkájának gyümölcsét s a nemzeti műveltséget, sőt magát a családi élet erkölcsi alapját is megpróbálta szétrombolni. — Aztán jött a *román megszállás*, amely a kommün pusztítását betetőzte s ez az egykor gazdag ország ma kifosztva, koldusán áll, a nagyvilág könyörületére utáltan.²

Nem szörnyű ez?

Itt néhány kérdés merül föl.

A bolsevizmus.

1. Hogy válhatott ez a hazai és Szent István koronáját szentnek tisztelő nemzet *bolsevistává*? Épen *hazaszereteténél* fogva: *azt hitték el vele, hogy hazája területi épségét a kommün révén szerzheti vissza.*³ E végre minden jó hazafi kész lett

¹ Németország most jár ezen az úton. A kegyetlen béke kergette rá. Hogy porig alázott, pusztulásra ítelt nemzetét megments'e, kész még a vörös pokollal is szövetkezni.

² Előkelő, de sajnos, lerongyolt tisztviselők várva-várják a külföldi missziók alamizsnáját s boldogok, ha > egy-egy jobb darab ruhához hozzájuthatnak. Mivé lett a magyar büszkeség?!

³ Mint most a némettel.

volna akár a poklokkal szövetkezni.¹ Még a vörös katona is a «proletár hazáért» ment haroba. A *haza* az a bűvös szó, mellyel ezt a nemzetet ma is kormányozni lehet.

Itt egy tévedést kell eloszlatni. A külföld azt hitte, hogy *a kommünt forradalom teremtette meg*.

Szó sincs róla. A márius 21-iki kormányformaváltozás ép oly kevéssé volt forradalom, mint az október 31-ike. Egyik sem volt más, mint *egy marék, idegen, parazita fajhoz tartozó politikai kalandor államcsínyje*, akik — miután a gazdasági hatalmat megszerezték — fajuk részére meg akarták szerezni a politikait is.¹ Ami meg is történt: *a 26 népbiztos közül csak kettő volt keresztény és magyar; a többi zsidó*. Az úgynevezett októberi «forradalom» pedig csak egy véres gyilkossággal bevezetett előkészítése volt részükre a hatalom megszerzésének.

Mihelyt azonban nyilvánvalóvá lett, hogy a területi épség megvédése csak csalétek volt: kitért az *ellenforradalom* s — dacára a száz meg száz hazafi vértanúságának — a kommün összeomlásával s a *jogfolytonosság* s a *jogrend* helyreállításával végződött.

Jellemző, hogy a nemzeti érzésű értelmiség mellett ép a kiscgazdák s a kisiparosok voltak ellenforradalmárok. A bolsevizmus nem tudta meghódítani a zsidókon s az összes foglalkozásbeli beteges,

¹ Mint a köztársasági Franciaország egykor — Elzász visszaszerzése végett — az autokrata cárizmussal.

² Lengyelországban ugyanezt tették már 14- évvel ezelőtt. (Lásd erre nézve dr. *Ihrig* Károly tanulmányát a *Magy. Gazdák Szemléje* 1920. máj.—jun. füzetében: *A lengyel zsidóság és a bolsevizmus*.) Oroszországban szintén, előbb *nemzetközi* jelszó alatt; de legújabban egész nyíltan — *keresztény pogromot* hirdetve s a zsidóságnak, mint megbízható bolseviki-elemnek, a legteljesebb kímélését rendelve. (A londoni *Times* közleménye.)

a nagyravágyókon vagy igen haszonlesőkön kívül (pedig nagy pénzzel dolgozott) csakis az ipari munkások egy részét (t. i. a szociáldemokratákat) s a mezőgazdasági nincsetleneket; tehát túlnyomóan a gyökértelen, flottáns elemet.

A bűnügyi vizsgálat megállapította, hogy a kommun szervezői — csekély kivétellel — közönséges gonosztevők voltak: sikkasztók, tolvajok, rablók, gyilkosok, kegyetlen szadisták, * kik — a politikai forradalom ürügye alatt *— arra szervez-j kedtek, hogy a magán- és köztulajdont maguknak megkaparítsák. Erkölcsi téren pedig a szabad szemelmelet hirdették.!

¹ Szamuely hóhérai soha nem hallott kegyetlenkedéseket eszeltek ki s úgy kínozták agyon áldozataikat: csonjtjukat törték össze, szemüket szúrták ki, nyelvüket a nyelvöcsövével együtt kitepték (így kínozták meg Fery Oszkár tábornokot és társait, egyik legértékesebb s leg-izzóbb magyart); megcsonkították, majd befalazták vagy elevenen megégették (a Batthyányi-palota pincéjében) az előbb meggyalázott, szerencsétlen apácákat. Mindezt betetőzte a mozgó akasztófa, melyet a vasúton is magával hordott, hogy ebédjeit — e modern Nero — az akasztottak kínlásával fűszerezze. — Mint kiderült, a pribékek — a terrorfiúk magva — oroszországi zsidókból kerültek ki. (Lenin terrorgárdója viszont kínai fegyháztöltelékből áll, akik most borzalmas kegyetlenséggel irtják a szegény lengyeleket. A cél nyilván egy, itt és ott: az idegen hóhér szívét kevésbbe lágyíthatja meg a részvét.) A gyáva cinizmus netovábbja azonban a Tisza-gyilkosság főpróbája volt — szereposztással, elrendezéssel, nézők jelenlétében.

¹ Kunfi az iskolákban elrendelte a nemi felvilágosítást. A serdülő lányok a tanításon elájultak. A budakeszi uszodában két elvtárs szemléleti leckét tartott belőle a fűrésztésre oda vitt fiúknak és lányoknak; de azokat a sváb szülők verték ki a faluból. S az eredmény? 230 tizenégy éven aluli fiatal anya. De így volt jó; mert ettől nyílt fel végre maguknak a proletárszülőknek szeme is.

Az antiszemitizmus.

2. A második kérdés: miként lehetséges, hogy egy oly türelmes nép, amilyen a magyar, *antiszemita* lett, még pedig itt-ott az elkeseredésig? Erre a választ az idézett tények adják meg. A nemzetet életöztöne terolto a *keresztény nemzeti* irányba, amely nem egyéb, mint természetes visszahatás a bolsevista *zsidó nemzetköziség* ellen, mely az országot összeomlasztotta s temetőinket, de még Dunánkat is a hazaszeretet vértanúival népesítette be.

Az *antiszemitizmus* nálunk *korántsem vallási, hanem tisztára faji kérdés* — a tősgyökeres faj küzdelme az élősdi fajjal, amely nem riadt vissza a legszörnyűbb eszköztől sem, csakhogy magának a hatalmat, biztosítsa.¹ *S annyiban még a legjobb zsidó is vétkes, hogy nem volt erkölcsi bátorsága szembeszállni faja mohó hatalmi vágyával, hanem hallgatagon azonosította magát fajrokonaival s a faji szolidaritás elfojtotta benne a hazaférvést. Ezért bñnhödnék most ök is.* A közvélemény nem tud különbséget tenni.¹

¹ 1919 aug. elejére mindazok csoportonkénti tömeges legyilkolása volt kítűzve, akiket ellenforradalmársággal gyanúsítottak: egyik nap a tisztké s a csendőrvé, másikk nap a postásoké, vasutasoké, s i. t. A riadó-fúvatás arra volt szánva, hogy ki-ki házában maradva, a tömeggyilkolás ellenállás nélkül mehessen végbe, persze, terrorfiúkkal. Azóta pedig ök szervezik külföldön a rágalmozó hadjáratot ellenünk. Ök fogadták a megszálló idegen csapatokat (N. Váradon, Kolozsvárt, Szegeden, Szabadkán) ujjongva. (Elég Luew rabbira utalnunk.) És most? Az egykori névmagyarosítás helyett névoláho-sítás, csehesítés és szerbesítés s a katholizálás helyett orthodox hitre térés járja s a «legloyalisabb faj» minde-nütt vígan él és az új hatalom kegyeiben sütikérezik. — Fájhat ez a bec sületes magyar zsidónak is.

² Ezen csak egy segíthet, ha a szívében is magyarrá vált, hazafias zsidóság teljesen szakít a nemzetellenes fajrokonokkal és fenntartás nélkül, magára is kötelező-nek ismeri el a keresztény erkölcsi törvényt.

A vallásnak ehhez csak annyiban van köze, hogy a zsidóság túlnyomó része Mózes hitű (kisebb részük keresztény vagy nyílt atheista) s így a néptudat a kettőt azonosítja. De tény az, hogy míg a keresztény papokat megkínózták, kivégezték,¹ az iskolából kitiltották, egyetlen egy zsidó rabbinak sem görbült meg a haja szála s a budapesti zsidó-tanítóképzőben a zsidó hitoktatás akkor is zavartalanul folyt tovább, mikor a keresztény felekezetek hitoktatását Kunfi rendelete régen beszüntette.*

A román megszállás.

3. Harmadik kérdés: hogy lehetett, hogy a *román bevonulást* a hazafias magyarság örömmel várta? Ezt a fentiek magyarázzák. Hisz az megváltást jelentett; magát az életet. Felszabadítóknak tekintették őket.

Kezetben azok is voltak s igyekeztek a bolsevizmust elfojtani; természetesen ez — minthogy a bolsevisták túlnyomóan a zsidóságból kerültek ki — főleg a zsidók rovására ment. Azonban mihamar szerepet változtattak: felszabadítóból üldözők, bíróból bűnrészesek lettek, most már oltalmazva a bolsevizmust és segítve a büntetőbíróság által elfogott bolsevistákat a szökésben.

Mi okozta a változást? Ez ma már nyílt titok. Ott is a *nemzetközi zsidó tőke dolgozott s a balkáni kormpció* tette lehetetlenné a gonosztevők üldözését s az tette lehetővé a vezetők nagy részének elmenekülését s ezzel a bolsevizmusnak a külföldről való szítását. Jellemző, hogy amikor már a román megszálló csapatoknak egy-egy helyről ki kellett

¹ Hányon, de hányan haltak vértanú-halált! De hitében és hűségében egy sem ingott meg. Csak az egy *Hock János* volt szégyenfoltja a papságnak. †

² Csak a szülők felháborodására engedték meg, hogy magán-úton taníttathassák gyermekeiket a hit-tanra; de azt sem az iskolában.

volna vonulniok, mindenütt az illető helybeli zsidóság kérelmezte továbbra való ottmaradásukat. Valaminthogy az elszakított és vitás részeken is a zsidóság hódolt be először és az küldözte a kérvényeket Parisba az illető városoknak végleges elszakítása és átcsatolása iránt. S a zsidó nők nem maradtak el a főrfiaik mögött. Ők karolták fel mindenütt tüntetőleg a megszálló festettarcú tiszteteket.

A nemzet újból becsapódott: az orvosság ártalmasabb volt a betegségnél. S nem elég, hogy a bolsevizmust szították: maguk teremtették azt meg újra, az ország kifosztása okozta nyomor által; amikor elhordták mindent, ami elhordható, — gabonát, élelmiszert, marhát, takarmányt, gyári és mezőgazdasági gépet, közlekedési eszközt — illuzóriussá téve ez által a keresztény nemzeti kormány minden igyekezetét, a nép élelmezését illetőleg; a kiéheztetett nép azért vált újra a bolsevista bujtogatás kész prédájává. Karácsonyra már új, nagyméretű összeesküvés s a zűrzavarban a kommün új rákiáltása volt kitervezve.¹ A szálak Szamuely öccsön keresztül Leninig vezettek. Az összefüggés világos.

III. Az új kultúra.

Eközben a cseh, oláh, szerb bitorlók mindent elkövettek, hogy a megszállt területek népét sanyargassák. Az ő kultúrmunkájukat a deres és egyéb barbár kegyetlenkedés s balkáni korrupció jellemzi.

Hogy a statisztikát meghamisítsák, főleg a városokba ezerszámra telepítettek csehet, tótot, oláhot; még pedig az ősi hajlékaikból kiűzött tősgyökeres magyar lakosság s a hazájához hű magyar tisztviselői kar helyére. Kolozsvárt egész utcákat ürítetnek ki. Most a Majális-utcán a sor. Bokákat tél víz idején, éjszaka üztek ki otthonukból s ezer meg ezer magyar család maradt, hajléktalan s kény-

¹ A Mátyás-templom s az Operaház felrobbantása s a minisztertanács pokolgéppel való elpusztítása.

telen volt a városon kívül, szakadó esőben a szabad ég alatt tanyázni s még örülnie kellett, ha valami kültelki viskóban vagy vagonban húzhatta meg magát.

És *kultúrmunkájuk?*

A magyar iskolákat becsukták, lefoglalták, felszerelésüket elvették, a képzett tanító- és tanári kart kiűzték s helyükbe hathetes gyorsforralótanfolyamokon hevenyészett «okleveles» tanítókat ültettek.

Az egyetemen még tovább mentek. Kolozsvárit — mintán *Apáthy Istvánt* s a fakultások többi díszeit elfogták vagy földönfutóvá tették — a magyar egyetemet három havi tanfolyamon pópákból, ügyvédekéből «képzett» tanárokkal rakták meg s aztán volt arcuk világraszóló megnyitó ünnepélyt rendezni, melyre meghívták még az amerikai egyetemeket is s a királyi pár s az udvar s a tudósvilág jelenlétében rendezett e groteszk Potemkin-falu révén telekürtölni a világot Nagyrománia kultúrhivatásával. Az újságírók és egyetemi kiküldöttek javarésze le volt kenyerezve. Akik pedig az idegen meghívottak közül a román «vendéglátást» nem fogadták el, mihamar átláttak a szitán, pl. a hollandok s igyekeztek küldőiket a dolgok valódi mibenlétéről felvilágosítani.

A tény az, hogy a kitűnő orvosoktól megfosztott klinikákról a betegek megszökdöstek (nem akarva kontárkéz alatt pusztulni el) s hogy az új román egyetemre magyar¹ egy sem, csupán zsidó, oláh s néhány szász iratkozott be.

Ma már általában kezd a külföld tisztábban látni. Készenben a magyar propagandának sikerült sok félreértést és téves nézetet eloszlatnia. De az itt járt idegeneknek, hacsak szántszándékkal be nem fogták a szemüket, lehetetlen volt nem látniok azt a sok igazságtalanságot, ami velünk történt, s azt a sok gaszágot, amit elnyomóink elkövettek.

¹ Sajnos ma már magyar is. De mily elem? Arról hallgat a statisztika.

De az újabb események — Ausztria becsapási kísérlete (Kun Béla megszóktetésével), Csehország árulása Európa ellen (felkínálkozása a bolsevista orosz uralomnak) s a kudarcba fült bojkotté mind meggyőzte, legalább az elfogulatlanokat, arról, hogy Középeurópában egyedül a magyar az, amelyre támaszkodni lehet s hogy egyedül az csinál tisztességes politikát.

Sőt maguk a szomszédos újdonsült »nagy hatalmak« is eléggé értékelik a magyar kar erejét; ezért hol szerb, hol oláh részről föl-fölmerült a *personal-unió* terve. Védőkardnak jó lett volna nekik a magyar.

Most pedig a hős Traján-ivadékok Alföldünk szívében építik a betonos lövészárkokat, és egymásra szervezik a *kis-* és legkisebb *ententeot*. Még mindig nagyon félnek a leigázott magyartól.

De mit ér mindez, ha azt a rettenetes trianoni békét mégis végrehajtják. Becsapódtunk azzal is. Azzal bíztattak, csak írjuk alá, majd enyhülnek a feltételek. Megtettük. A törvénykönyvünkbe cikkeltyeztük. És íme, minden a régiben marad. — Azaz, nem. Mintha derengene. A lelkiismeret szava megszólal itt is, ott is; még halkan: de majd erősödik. S egyszer csak követelni fogja a jóvátételt.

*

S az eredmény?

Hogy maguk a tótok sem akarják gyermekeiket cseh iskolába járatni, inkább fizetik az elbocsátott magyar tanítót. A vén tótok törlik a magyart és magyarnak vallják magukat. A tót katona nemzeti-szín zászló alatt magyar nótát dalol s *Hlinka és Czoeh* vallja be (pedig azok elég nagy pánszlávok voltak), hogy «a tótok Magyarországtól 1000 óv alatt nem szenvedtek annyit, mint a csehektől négy hó alatt».

Erdélyben a székelység rettenetesen nyögi a zsarnoki oláh igát; a szász is megbánta köpenyegforgatását s jönne vissza a «magyar elnyomás» alá; sőt

maga az erdélyi oláhság is megelégette a fajtestvérek garázdálkodását és fennhéjázását. Erdélyszerte s a Tiszáig mindenütt elkeseredés, felzúdulás. Csak a jól megfizetett renegát és a zsidóság veri a zsebet és örül.

A *szerbek* eleinte, főleg a délvidéken, tisztességesen viselkedtek. Azonban a perszonáluniós tervek meghiúsultával frontot változtattak s azóta kegyetlenségre vetekesznek a román testvérrel és Szabadka s Pécs époly vértanúságot szenved, mint Temesvár vagy Kolozsvár. Akikre rá sikerül sütniük, hogy magyar összeesküvők, azokat megkínózzák; a magyar orvosokat Albániába viszik; s a magyar gyereket a nyári hőségben csak 1—3 óráig engedték iskolába járni, mikor a hőség a legnagyobb. S ha belepusztulnak? «Hadd hulljon a férges» — szólt a cinikus válasz.

A *csehek* eleinte nem voltak vérengzők. De már beletanultak: a vitéz cseh védtelen emberekre sor-tíizet ad. Gazdaságilag a végletekig kiszipolyozzák a népet. Még az ablakra is adót vetnek.¹ Katonáik pedig — Giskra-Svehla ivadékokhoz illőn — kényükre rabolnak, fosztogatnak. S Rákóczi hú ruténjeit a vitéz cseh éheztetéssel próbálja megtörni. A szülő állja. De ha a gyermeke hal éhen?... Ó, a cseh nagyon vitéz.

A balkáni s orosz baksis-rendszer pedig minden megszállt területen virágzik. Útlevelnek, szállítási engedélynek, pecsétnek szabott ára van; s a községeket végig-végig sarcolják, termésüket elviszik.

Íme a (felszabadítók) áldásos munkája.

Mi volt ehhez képest a legbasább szolgabíró basáskodása? — A nép most már belátja becsapatását és szívesen térne vissza a magyar uralom alá, kivált mióta a helyi önkormányzattal is kecsgetetik őket.

¹ Csupán 1 szoba- s 1 konyhaablak adómentes; a többi, mint «fényüzési cikk», 80 K adóval van sújtva. Még a tyúkra, még a galambra is adót vetnek.

Ha a népszavazást megengednék, még Erdély is visszacsatolódna. Ép ezért mozgatnak meg eget-földet, hogy azt meggátolják.

De szinte nevetséges: hogy azt Szepes- és Sárosban nem Magyar- és Csehország, hanem Cseh- és Lengyelország között rendelték el. De, bár mindkét ország cukorral, zsírral édesgeti a szárazó népet, az orosz bolsevisták hatalmas előnyomulása megint csak a magyar malomra hajtja a vizet.

A JÖVŐ.

S a jelenlegi helyzet?

Nos, dacára a kommün borzalmainak, dacára a megszállásokozta kifosztatásnak, dacára a megcsontításnak: ez a *megkínzott ország él* és *nem fog meghalni*. A nemzeti öntudat és életakarát erősebb, mint valaha.

Dacára a bolsevizmus erkölcsi rombolásának, áll Horthy serege; a *magyar nemzeti hadsereg* ma Európában a legfegyelmertettebb s van benne erő, rendet teremteni az országban.¹ A *jogfolytonosság* a *Járvány* uralma helyreállt; a nép tömegei újra a vallás s nemzeti érzés erkölcsi fegyelme alatt állanak. A nemzeti érzés lobogóbb, mint valaha; kivált a megszállt területeken.² S az erőteljes visszafordulás a keresztény erkölcsi elvekhez, új nemzeti megújódást ígér.³ Csak nemrég jelentette egyik amerikai hírlaptudósító, hogy *Középeurópa államai közt Magyarországon legrendezettebbek a viszonyok s a bolsevizmus ellen az a legszilárdabb támasz*.⁴

¹ B a «fehér terror»? Hát azt is meg lehet érteni. Majd kiforjra azt is.

² Sajnos, a saját zsríjába fűló alföldi magyar sok helyt fel se tudja képzelni a hontalanná lett vagonlakó kínját és önzön csak magának él. Itt-ott a dunántúli is így.

³ Mióta e sorokat írtuk, megint egy visszalengés — a gyógyuló, beteg recidívása. De bizunk a szervezet ellenálló erejében. Ha a kommünbe bele nem pusztult, kibírja, kiheveri majd ezt is.

⁴ Az első erőpróbát a nyáron tartotta meg a *bojkottal* szemben, mely Ausztriára nézve visszafelé sült el. De

S a letépett részek?

Hiába csonkítottak meg a haza földjét, hiába tépték szét a nemzetet: *másfél év kimondhatatlan szenvedése nem bírta a megszállt területek magyarságát megtántorítani hűségében¹ az 1000 éves hazához*; még az elhódított nemzetiségek is téregetnek vissza.

Csak egy veszedelem fenyeget; hogy a tisztviselők kiűzése s a vezetőkkel szemben gyakorolt kegyetlen kivégzések és kínzások következtében az ott maradó magyarság vezető nélkül maradván, a szervezkedésre képtelenné válik s ezzel elveszti ellentálló képességét s lassankint felmorzsolódik. Ma Kolozsvárott, Szabadkán nem hallani magyar szót.

De a Gondviselés örökdik a nemzet fölött: *a magyar kérdést magul: az európai fejlemények érlelik*. A cserbenhagyott lengyel lehetetlen, hogy meg tudjon birkózni az orosz bolsevizmnnal. Az ellentét kell; és az nem lehet más, mint az immunissá vált magyar. Itt tehát még világtörténeti hivatás vár a nemzetre. S ez fogja a szóttépett részeket újra összeforrasztani.

A csonka ország vissza akarja szerezni épségét.

A megkínzott nemzet újra akarja élni nemzeti léte teljességét.

A magyar faj életereje elevenebb, mint valaha s el van szánva létéért küzdeni.

Európa nem lehet hóhéra egy életképes, nemes nemzetnek; nem gátolhatja meg, hogy az újra szervezkedve, 1000 éves kultúrmunkáját folytassa. Holott maguk az oltalma alatt élt népek is elismerik, hogy a kormányzásra egyedül az hivatott.

magok az ottani keresztény-szocialisták is ellenezték a bojkottot s mellettünk foglaltak állást; ami viszont a keresztény szolidaritásnak kezdete, szemben az anti-szociális zsidó nemzetközi szolidaritással. S ez biztató jel.

¹ Sajnos, már erre is van eset: Csallóköz színmagyar népe közt akad, akit a cseh kedvezés és bolsevista maszlag elvakít (a népszavazás miatt kedvez neki). Majd észére tér még és fog vezekelni.

Hazánk mindig a béke s a rend támasza volt. Jövőre is az lesz, ha *önálló léte föltételeit vissza- kapja.*

A keresztény nemzeti irány.

A *keresztény nemzeti* irányt mihamar át fogja venni egész Európa; mert a világot megrengető bolsevizmussal szemben, amely megrendítette, ha le nem rombolta, minden állam alapját, nincs más védelem, mint *visszatérés a keresztény nemzeti erkölcsi alaphoz.* Ez történeti szükségszerűség, mint az inga visszalengése. Mert *léteérdeke mindegyiknek, hogy alapját újra megerősítse,* — Magyarország matatta meg a kibontakozás útját. Azt nekik is követniök kell, ha élni akarnak.¹

A *zsidó veszedelmet* ma már látják máshol is. A francia nacionalisták megindították a harcot a zsidó-szabadkőműves szövetség ellen, mely Franciaországot egy félszázad óta kizsákmányolja s az erkölcsi hanyatlás útjára terelte; és ott is vissza akarnak térni a keresztény erkölcsi alaphoz.

Látja ezt a veszedelmet ma már Anglia is. Jellemző, hogy maga az angol munkásság szegül ellene a III. internacionálé bolsevista szellemének. Ők elsősorban angols azok is akarnak maradni.*

Európa józanul nem foszthatja meg magát egy oly erős, biztos támasztól, amilyen Magyarország, még mai megcsönkített állapotában is. Nem hagyhatja a műveltebb magyar és német fajt oly álla-

¹ A *britt imperium* öt miniszterelnöke újévi szózatában már ráért erre az útra. Nyíltan megmondták, hogy a világrend felforgatására törekvő bolsevizmus- Bal szemben egyetlen védelem van: a visszatérés a 2000 éves krisztusi erkölcsi alapokra. És a zsidó-szabadkőműves nemzetköziség ellen mindenütt megindult a mozgalom: a német, a francia, az angol — mind érzi a veszedelmet és mindenütt megkezdődött a nemzetvédő munka.

² Ugyanily határozatot hoztak minap Zürichben a *svájci* munkások is.

mok uralma alatt, melyek barbárságukkal megmutatták, hogy hivatásukra képtelenek. A wilsoni népszavazásnak előbb-utóbb érvényesülnie kell.

Az irredenta.

Addig is tovább fogunk küzdeni minden lehetséges eszközzel nemzeti létünkért s ezeréves hazánk épségéért.

Maguk a franciák adták erre a példát, mikor 1871 febr. 17-én kijelentették, hogy *asemmisnek tekintenek minden szerződést., mely az Elzász-Lotharingiáról való lemondást tartalmazná*». Pedig mi volt nekik Elzász-Lotharingia? Két tartomány, amely csak a westphaliai béke óta, tehát 222 év óta tartozott az országhoz. Míg a mi hazánknak ősi, 1000 éves testét tépték széjjel és vetették oda — nem egy magas műveltségű fajnak, hanem barbár, áruló bitangoknak. Nos, amit a franciák egy fél évszázadon át tettek Elzászért, azt fogjuk mi cselekedni szünet nélkül, ősi hazánk letépett részeiért. Nemcsak a magunk, hanem Európa érdekében.

Megmondta Irányi 1871-ben, hogy *oaz ily béke nem a békét biztosítja, hanem még nagyobb háborúk magyát veti el, minden eddiginél nagyobb méretű háborúét.*»¹ Az események jóslatát igazolták.

Igazolni fognak minket is.

Hihető-e, hogy a nemzet belenyugodjék az ország háromnegyed részének elvesztésébe s három és negyed millió magyar vérének barbár zsarnokok igája alá kárhóztatásába?

Elképzelhető-e, hogy a megtorlás ne váljék egyetlen uralkodó eszméjévé, melynek megvalósítására

¹ 30 magyar törvényhatóság pedig feliratban fordult az országgyűléshez, kérve a közbelépést az igazságtalanul elszakított Elzász-Lotharingia érdekében; a köztük több olyan, mely ma az országtól ép Franciaország döntő szava folytán van elszakítva.

összpontosítani fogja minden erejét és kész lesz a poklokkal is szövetekezni?

Egyént meg lehet ölni; nemzetet nem. *Amíg éltrevaló és élni akar, élni fog. Hiába tépték szét hazánk testét, újra össze kell forrnia.*

Míg magyar anyák lesznek, arra fogják tanítani fiaikat: nem, nem, soha! Ezt anyjától fogja megtanulni minden magyar gyermek. S a magyar hitves, a magyar menyasszony azzal fogja harcba küldeni férjét, vőlegényét. Minden magyar nő a magyar irredenta egy-egy ügynöke lesz, vagy ha kell, harcosa. Boruljon lángba, ha kell, ez az egész szenteskedő Európa, amely a világbéke jelszavával zár minket elevenen koporsóba.

Ez az elkeseredett irredenta nem szűnik meg addig, míg megcsonkított hazánk újra föl nem épül, míg a tátrai bérc s a Hargita és a Bánót újra össze nem forr a magyar Alfölddel.

Addig szenvedünk; addig küzdünk; addig dolgozunk; addig meghalunk, ha kell. *Ue i(KX) éves hazánk megcsonkításába soha bele nem nyugszunk; sem egységes nemzeti államunk szétagolásába bele nem egyezünk.* Szent hitbizomány az, amelyért felelősek vagyunk s amelyet épen kell átadnunk utódainknak.

Nem irgalmat, igazságot kérünk emelt homlokkal a nagy világtól.

A megújulás.

Aztán következik az alkotó munka, a nemzeti megújulás. Annak feltételeiről máshol.¹

Itt csak annyit: *dolgoznod kell, magyarom, ha élni akarsz;* bele kell állnod teljes erőddel *a gya-*

¹ Lásd az 1919. novemberben tartott *szabadoktatási tanfolyamon* tartott s a Néptanítók Lapja 1919. okt.-dso. 6 1920. jan. febr. számaiban megjelent előadásorozatot s a különnyomatok közül *A nemzeti megújulás erkölcsi feltételeit* címűt (írta Geőcze Sarolta).

korlati termelő munkába; és ethizálnod kell nemcsak a közéletet, hanem az egész gazdasági életet is. S neked, zsírodba fúló alföldi és dunántúli magyarom, meg kell tisztulnod rút önzésedtől.

Ez jelenti majd egyszersmind a magyar hegemóniát s a zsidókérdés és a nemzetiségi kérdés megoldását is. Nem a pogrom, sem az autonómia.

És le kell győznöd féket nem tűrő, szilaj vére-det. Meg kell tanulnod az önfegyelmézést; hogy minden erődet kifejthesd és tudd is egyesíteni, keresztény koncentrációban és államépítő munkában tanulj meg türelmesen dolgozni.

Nem: ki a legény a csárdában? — hanem: a haza, minden előtt. Még önmegtagadás árán is.

És visszatérés az ősi, nemes hagyományokhoz. Olvasd el még egyszer, amit a 100 óv előtti idegen utasok írtak rólunk. És véd szívedbe. Amilyenek őseid voltak, olyanná kell lenned neked is. Tölgynek kell lenned, hogy tölgyfa-életet élhess; nem pedig fagyöngy- vagy penész-életet. Erkölcsödben újhödjál meg; akkor lesz renesszánsza hazádnak. Anélkül a területi épség is hiábavaló. Qa te nem vagy különb, mint a többiek, akkor nincs magyar hegemonia. Akkor nem vagy te tartó-pillérje és záróköve ennek az épületnek; csak egy tarka kövecs vagy a népmozaikban.

Sursumcordal Idézd magad elé a legmagyarabb magyarokat: tanulj önmegtagadást *Rákóczitól*, alkotmányhűséget *Kossuthtól*, törvénytiszteletet *Deáktól* és faj szere tetet, *égő*, önzetlen, minden áldozatra kész, munkás fajszeretetet *Széchenyitől*.

Ne áldozz te idegen bálványoknak.

Az ő szellemük világítson neked!

Akkor éri meg ezeréves hazád a második ezer évet is.